

BÁCSMEGYEI FÜGGETLENSÉG

A BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI ÉS A ZOMBORI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre 3 kor. — Néptanítók részére: Egész évre 8 kor., félévre 4 kor. — Egyes szám ára 10 fillér.
Megjelenik: vasárnap és csütörtökön.

Felelős szerkesztő:

Dr. Jovánovits József.

Főmunkatárs:

Dr. Kiss Dezső.

Laptulajdonos a „Zombori Függetlenségi Párt.”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Erzsébet-körút 13. sz. hová a lapot illető közlemények és az előfizetések küldendők. — Kéziratokat a szerkesztőség nem ad vissza
Szerkesztőség és kiadóhivatal telefonszáma: 76.

Harangkondulás.

Megtörtént a nagy politikai esemény, a történelmi fontosságú tény. Az elvű 48-as elemek a zombori függetlenségi pártból kivonultak és a balpárt megalakuló Pilvax kávéháza a Kaelbli-féle helyiségben a pártból kilépők azonnal megtartották szervező gyűlésüket? A pártalakuláson az új balpárt két kiváló híve Lengyel Zoltán és Nagy György országgyűlési képviselő urak a politikai hívek beláthatatlan sora előtt (dr. Pataj Sándor előtt) fognak dikciózni a hazafias eszmék azon mécsvilágáról, amelyet ők gyújtottak meg.

Azon szellem mellett fognak lelkesíteni, mely nemzetünket ezeréves életében — mint egy nemzeti Géniusz — vezérelte. Mert hát ez a szellem nem érzi jól magát itt mi közöttünk, akik mindenütt csak a politikai bölcsesség alapföltételeit és a céltudatos munkát prédikáljuk, hanem vágyik azok közé a tulipiros magyarok közé, akik ha a kormányrud mellé kerülnének, rögtön megszűnnék a sivár politikai élet, helyreállna a parlamenti rend s az a rettentő nagy fekete fátyol, amely most befedi ezt a végigsanyargatott nemzetet, azonnal szertefoszlana és a sötét politikai fellegeken keresztül törne a felélesztő, boldogító, áldást hozó fénysugár.

És Zombor városa készülődik a nagy ünneplésre. A toronyóra tizenkettőt fog ütni. Mozsarak fognak durrogni. Varázsszavukra ki fognak gyűlni az áldozat lángjai, a házak ablakai. Egyesek és város egyaránt vetélkedni fognak a kivilágítás meghatóvá és impozánsá váló tételében. Számos kirakattal látni fogják Lengyel, Nagy és Pataj arcképét, sok helyütt az egész zombori függetlenségi balpártot. Meg fog dobanni a szívetek, könyezni fog a szemetek a lelkesedés ilyen megnyilatkozásán. S ez tanubizonyságot fog tenni arról, hogy e város népe romlatlan szívvel tud ünnepeim s lelkesedéssel fog megemlékezni hazánk új ujjáteremtőiről.

Mert hát kérem nem azok az igazi hazafiak, akik letudják győzni

önmagukat, akik önzetlenséggel, a célnak megfontolt tudásával, szakadatlanul folytatott kitartó lelkiismeretes munkával egy egész élet önmérsékletével dolgoznak a magyar nemzetért, a magyar hazáért, a magyar államért és függetlenségért, hanem azok, akik a korszellem nevében hangoztatott hű jelszavak, utópiák után futnak, s légvárakat építenek, amelyeket egy erősebb légáramlat elfújhat.

Nem azok a nemzet böles vezetői, akik ismerik azokat a feltételeket, amelyekre a koalíció a nemzet nevében a békét megalapozá, akik ismerik a tervszerű magyar nemzeti politikát, a nemzeti fejlődés követelményeit, akik tudják, hogy nem lehet semmit a végén kezdeni, hogy nemzeti létünk nagy függő kérdései mesterségesen, számtani feladományok módjára meg nem oldhatók, hanem kedvező megoldásuk csak a nemzeti erő és nemzeti munka gyanánt képzelhető el, hanem azok, akik olyasmibe fognak, ami a komoly megfontolást és gondos előkészítést nélkülözi. Akik éles szemmel nem tudnak előre belátni a jövőbe, s messze előre számolni a nemzetet érhető esélyekkel, mintegy őrtoronyból figyelve az esetleg fenyegető viharokra, hanem tereferékkal, haszontalan vitatkozásokkal, egyoldalú közjogi elméletekkel, sérelmi szónoklatokkal fecsérelik az ország drága idejét. Mintha elég űr nem volna már a politikai arénákban.

Akik nem tudják vagy nem akarják megtanulni azt, hogy ez a munkáskezekben szűkölködő föld, karokra éhes, nem pergő szájakra. Hogy a szőzőn soha sem hozott frissességet a megszikkadt talajba. Hogy magra kívánczik a termékenyülési vágytól epedő édes hazai rög.

Nem azok a jó hazafiak, kiknél a minden felülemelkedő meglátás sugallja a szavakat, a cselekményt, akik a mának változó ítéletével nem törődve, csakis azt az ítéletet tartják fontosnak, amely a jövőben alakul ki elvégzett tetteik fölött, hanem azok, akik azokat az eszméket szol-

gálják, mely a nap benyomásának, vagy a következő nap ellenkező uralkodó hangulatának van alávetve.

Akik az erőpróbákat idő előtt akarják felvetni anélkül, hogy annak keresztülvitelére megfelelő erővel is rendelkezzenek.

Akik az állami élet legkülönbözőbb talajrétegeibe eresztett mérges gyökérszálakkal, a nemzeti indulatok felkorbácsolásával s a tömegek közé dobott égő esóvával, annak lángrobbantásával igyekeznek maguknak olesó dicsőséget és népszerűséget keresni, ahelyett, hogy kerülnének a veszélyes nyugtalanságot, számba vennék a közvélemény és az ellenállási erők állapotát.

— Elfeledik ezek az urak, hogy a legteljesebb morális és politikai capitis diminució nélkül nem mehetnek a nép közé bujtogatni az ellen az új rendszer ellen, amelynek kivívásában nekik is részük volt s amelyre a nemzet összessége adta a maga szankcióját.

Elfeledik ezek az urak, hogy az ilyen szentesítés épen annyira kötelező, mint ahogy az uralkodóra kötelező ama törvény megtartása, amelyet szentesít.

— Mindezekről megfedekezett Pataj Sándor barátom is.

De nem is csodálkozom rajta. Valami buta köd fojtó homálya ülte meg politikai látóhatárát. Ködös szűk látkörű circulus vitiosusban céltalanul kering. Nem lát előre a messze jövőbe, csak szűk körben tud tipegni maga körül.

Valami önelpusztító kóros szenvedély kerítette karmai közé s készíti őt ellenállhatatlanul bizonyos fonáksgokra, melyet csak késve fog követni a mámor multán a kijózanult szánombánom.

Politikája, felbuzdulása, terve és egyéb színjátékos jelenete mögött ott rejtőzik ez a nagy rendező.

— Zuboly módra bozontos, sörényes oroszlánbörben jelent meg a színen Pataj Sándor.

Március 15-én délelőtt 11 órára tűzte ki a többé-kevésbé bohókás maskarádé kritikus óráját, ekkor ve-

tette le maszkját, s ekkor egyszerre kiderült, hogy amitől a „Zombor és Vidéke“ megdöbbenést s nagy rémületet várt, az ártatlan valót leplezett le, az ordítás olyan szelid, gyöngé hatást ért, akár egy „szopós“ borjué

Amitől végzetessé váló indulat és vélemény hullámozást szerettek volna reményleni, az a pártban megnyugtató egyensúlyt, egységet és tömörséget hozott létre. Mert minden agitáció dacára is, a párt tagjainak összessége megtudta őrizni önuralmát, nyugalomát, higgadságát, bölcsességét.

Azonban Pataj gondtalan vigaságának, a pártfegyelemből kirugó eszesos kedvének, egyszóval a szokásos politikai bolondságának vége lett.

A pártnak, — melytől a felejtetetlenül édes politikai első esőjét kapta, melyben lelkének összes ábrándjaival esüngött — ma már nemesak társelnöke, de még egyszerű tagja sem.

Amitől én öt oly féltő remegéssel óvtam, s amiért a párttal hadakoztam, az fájdalomra bekövetkezett.

A dinamikának az elemi szabályát figyelmen kívül hagyta. — Politikai elvakultságodban mertél sokáig dacolni a párt haragjával, tulhevítetted a kazánt, nem gondoskodtál a fölösleges gőzök levezetéséről, és miután a biztonsági szelep sem működött, be kellett következni a robbanásnak, a pártból való száműzetésnek.

És az én szívemnek ismét szomorúságot okoztál. Meghatottsággal kell néked „*Jó éjszakát*“ mondanom. Mert én, aki ismerem egyéni mivoltodat, tisztelek és szeretlek érte, látni óhajtottam volna, hogy a demokrácia modern szárnyain, a tehetség, a szorgalom, a kitartás, az akaraterejével mint emelkedel a párt támogatása mellett. És ezt mind eljátszottad, mindennek vége — vége. — ö.

Március 15.

Az évszázadok sejtése, epedése és álmodozása márciusban teljesedett be. Ami rég forrott a magyar nemzet lelkében az elnyomatás nehéz, könnyel, fájdalommal teli, keserves évtizedeiben, hatvan évvel ezelőtt 1848. március 15-ének tavaszán jött meg.

Felébredt a nemzet zsibbasztó álmából, felriadt a közönyből. Lerázta a béklyóit. Lelkesedéssel ragadta kezébe a fegyvert, hogy a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget kiküzdje.

A népszabadság kivívása, a rendi kiváltságok megszüntetése, a szabad szó, a sajtószabadság születése napja az a nap, melyet márciusban ünnepelünk s amelyre míg a magyar él e földön hálával kell visszaemlékeznünk.

Az ideai március 15-étől sokan tartottak. Valami ismeretlen sejtés nyugtázta le a kedélyeket. Hiányzott az a lelkesedés, amellyel minden évben ünnepelünk s ami oly fenségessé, magasztossá teszi az emlékezést.

Több volna a számítás, mint a lelkesedés? Az érdek kockázatná az eszmét?

A tisztviselői kar a délelőtti ünnepségeken nem mutatta magát. Ha már a függetlenségi pártnak a Schweidel-szobor előtti ünnepségén nem is vettek részt, az ünnepélyes misén, amely az állandó ünnepély bevezetője volt, megjelenhettek volna.

Nem szabad feledni, hogy *a haza mindennek előtt.*

Ragyogó márciusi nap virradt Zombor város lakosságára. Az ünnepi hangulatot nagyban emelte a zászlódiszba öltözött város. Nemesak a középületeken, de a magánházak legtöbbször is nemzeti trikolorokat lengetett a hős tavaszi szellő.

A függetlenségi és 48-as párt a saját házában gyülekezett reggel fél 9 órakor, ahonnan Mérő Ignác és dr. Jovánovits József vezetésével indult ki a menet a róm. kath. plébániatemplomban megtartandó misére.

Ünnepélyes mise.

Zombor város polgárai, az egyesületek és körök ünnepélyes hálaadó misét hallgattak, amelyet Fejér Gyula apátplébános celebrált fényes segédlettel. A szentmise alatt a róm. kath. legényegyesület tagjaiból alakult műkedvelő vegyeskar Attenhofer F-dur miséjét adta elő szép összetanulással.

Felvonulás.

A szentmise után a róm. kath. templom előtt gyülekezett az ünnepelő közönség. A menet élén a felső kereskedelmi iskola tanulóifjúsága, a függetlenségi és 48-as párt és ipartestület zászlók alatt; *Mérő Ignác*, dr. *Jovánovits József*, *Vértesi Károly*, dr. *Pataj Sándor*, és dr. *Novák Elemér* díszmagyarban voltak. A menet zárt sorokban vonult fel a Szentháromság-tér, Gromon és Kossuth-utcákon a Szabadság-térre, ahol már százakra menő tömeg gyűlt össze.

Schweidel szobrának megkoszorúzása.

A függetlenségi és 48-as párt nevében *Petőnyi József* mélyen átértzett, lendületes, szép beszéd kíséretében koszorúzta meg Schweidel Józsefnek, az aradi vértanúnak emléksobrát.

Petőnyi József beszéde a Schweidel-szobornál.

Az égi szikra, amely csodás hatalmával a gyermeket ifjává, az ifjút férfivá, a férfit hőssé és valamennyit névtelen félistennekké avatta ágyuzengés mellett; az az égi szikra, amely ellenállhatatlan erejével szétzúzta a gondolat szabad szárnyalására rakott bilineseket;

az az égi szikra, amely a honfiszívekben a szeretetet oly magasra lobogtatta, hogy testvérként ölelte keblére e szép haza minden gyermekét: ihlesse meg lelkünket a nemzet nagy ünnepén!

Az a kislelkűséget és csüggedést nem ismerő bámulatos szívósság és kitartás, mely nagyjainkat szent szabadságunk kivívásának nehéz küzdelmében hevítette;

az igazság érzete által köleszöngött azon bátorszivűség, mellyel a márciusi hősök az igazság zászlaját kibontva, felrázták alélt nemzetünket százados kopersói álmából;

az a megingathatatlan hit és rendíthetetlen bizalom igaz ügyünk diadalában, nemzeti önállóságunk kivívásának lehetőségében, mellyel szívében a gyermek agg szülőjétől, a jegyes viruló arájától, az apa gondterhes családjától örömmel elszakadt s száz meg száz veszély közepette rohant előre és a világ bámulatára diadalról-diadalra vitte nemzeti büszkeségünk jelvényét, a háromszínű lobogót: serkentsen minket kétségbevonhatatlan jogaink mellett való bátor kitartásra, önállóságunkra és tényleges függetlenségre való lankadatlan törekvésünkben, halhatatlanaink nemes példája tanítson önfeláldozó hazaszeretetre, lelkesítsen bennünket, hogy a magyar dicsőségét, a nemzet nagyságát és fényét tettekkel emelni soha meg ne szűnjünk!

Az a lelkes hazaszeretet, mely dicső vértanúinknak megszerezte a mártírkoszorút s könnyűvé tette a nehéz halál elviselését, forrassa egybe szíveinket, hogy testvéri érzésben, közös anyánk szeretetében egyekké válva méltók legyünk a 48-iki nagy március szent örökségére, melyre való hű emlékezéssel teszem le a függetlenségi párt és kör koszoruját halhatatlan vértanunk szobrára azzal az imádságos fohással:

Schweidel József megdicsőült szelleme legyen velünk s árássa el szívünket, hogy a szabadság, egyenlőség, testvériség fegyvereivel magyar világot teremtsünk e haza minden zugában s hogy imádott hazánkat teljesen függetlenné, nagygyá és boldoggá tehessük!

A zombori felső kereskedelmi iskola tanulóifjúsága nevében *Okolicsányi László* felső osztályu tanuló, a női kereskedelmi szaktanfolyam növendékei nevében pedig *Heisinger Aranka* helyezte koszorút az emlékszoborra.

A Hymnusz elénekzése után a közönség szétszözlött, a függetlenségi párt pedig köri helyiségébe vonult vissza, ahol éves közgyűlést tartotta meg, amelynek lefolyásáról lapunk más helyén számolunk be.

Diszgyűlés.

Délután fél 4 órakor a városháza szépen feldiszitett erkélyén Sipos Ferkó zenekarának kísérete mellett felharsant a tárogató mélabus hangja, amelyet a Szent Háromság-téren és a diszteremben egybegyűlt közönség elragadtatással hallgatott.

A függetlenségi párt és az iparosköri dalárda zászló alatt vonult fel a diszkozgyűlésre. Városunk szépei, a 48-as agg harcosok, a középiskolák ifjúsága és a testületek majdnem teljes számban, míg társadalmunk vezető egyéniségeinek alig egy-két tagja vett részt a diszkozgyűlésen.

A március 15-iki ünnepélyt rendező állandó bizottság elnöke, *Vértesi Károly* a diszgyűlést a következő szép tartalmas beszéddel nyitotta meg.

15 perc alatt
száradó

27-50-10

Padló Email Lack

0., 1., 2., 3., 4., 5. szám.

Kapható:

ifj. Heindlhofer Róbertnál

Zombor.

Vértesi Károly elnöki megnyitó beszéde.

Igen tisztelt ünneplő közönség!
Hazafiak és honleányok!

A szabadság ünnepén, az ünneplésre összejöttetek, az ünnepély rendező bizottság nevében szívélyesen üdvözlöm és azt kívánom, hogy a jó hazafiak és a lelkes honleányok éljenek!

Éljenek, mert a magyar hazában mindig szükség van szívvel, lélekkel érző igaz magyar hazafiakra, akik többek, jobbak az átlag embereknél, buzgólkodnak a haza javán s iparkodnak tenni.

Cselekvésre mindig szükség van nálunk, mikor a magyar nemzetnek osztályrésze lett a folyton-folyvást való küzdelem. Az olyan dologért is kell nálunk küzdeni, amilyenért s amilyenben, máshol, senkinek sem lehetne szava. Most is küzdelem van, szócsatározás többféle nyelvel, mely tengeridő dacára sem tudott meghonosodni, ok nélkül forog, felforgatni igyekszik, sőt a magyar hazát a magyar mióltából is kiforgatni szeretné, ha tehetné, vagy lehetne.

A nemzet őrszelleme, a nagy idők varázslatos hatalma, ma is összetartásra int. A nagy idők szelleme is eljött hozzánk ismételve, hogy megszólaljon, minket is megszólaltasson, így a nagy idők emléke hatvan esztendő dacára sem enyész, vesz, sőt mindinkább legendává lesz, máris az.

Mit mondtam? Hatvan esztendő! Uram! Isten! ez nagy idő! Az idő távlatán is az, nagy idő! Miért mégis, hogy az nekünk olybá nem tűnik? Azért igen tisztelt ünneplő közönség, mert évenként megújítjuk a nagy idők emlékezetét a lelkünkben. És mert itt vagyunk még, akik akkor is a létben voltunk már, s itt vannak még — habár nagyon gyérül számuk — a dicső, régi, öreg, 48-as honvédek. Az akkori magyar hadak ura is él még, magas életkort jubilál; a nagy idők nagy tanuja fölött a történelem ítéljen, bűnös volt-e vagy derék? Reánk ez nem tartozik, inkább az, hogy a magyarok istenét esdve kérjük, legyen mindig mivelünk s áldja meg, ne hagyja el soha a magyar népet, legalább addig ne, míg lelkesülni tud a dicső multján, nagyjainak szobrot állít, az őseinek sírjához zárandokolni jár és a cselekvésre, ha a haza java megkívánja, készen áll.

Ebben az értelemben s ebben az érzelmben, ezt az évi rendes- és a hatvanadik évi szabadságünnepnek az itteni tárgysorozatát azzal a már hangoztatott jó kívánsággal nyitom meg, hogy a haza, annak minden igaz fia és jó leánya éljen!

Majd dr. **Hermann Antal** ez alkalomra irt költeményét szavalta el, amely alatt a polgári Kaszinói dalárda Szotyori: „Talpra magyar“-ját és a Szózatot, az iparos dalárda a Hymnuszt énekelte. **Hrabovszky István** az iparos dalárda gyönyörű hangú tenoristája zenekarkisériettel kurucnótákat énekelt Gyönyörű énekeért tomboló tapsot kapott.

A hatvanadik március.

Irt: **Dr. Hermann Antal.**

Hogy a régiokról méltón emlékezzünk, Istennek nevével új munkába kezdjünk. Magyarok Istene add áldásod rája, Szálljon szent szivedhez e nemzet imája.

(Kar a Hymnuszt énekli.)

Ha a köszívűek könnyezni akarnak, Ezt a nagy ünnepét nézzék a magyarnak, Hol az egész világ örömkönnét sírja. Hiszen ez a nap volt a zsarnokság sírja, Szabadság bölcsője, nemzet ébredése — Be van ez a nagy nap minden szívbe vésvé,

A természet ölen nem támadt még élet, De hamarabb érzi a tavaszt a lélek, S mikor még mi nálunk hó fődte a tájat, Szabadság szelleme fölébredt, föltámadt És a nagy munkából meg volt már a kezdet, Mikor még a fűszál sarjadni sem kezdett.

Mikor az a nagy nap előntötte fényét, Kiköszörültük a rozsdás kardok élet.

Erünkben megepezdült az a jó magyar vér,
Hogy a szabadságért ontsuk s a hazáér!
A kard markolatját megfogta vas kezünk
S megesküdtünk büszkén, hogy rabok nem [leszünk!

Leáldozott régen a nagy idők napja,
Lelkünk már nem fényét, csak melegét kapja,
Egyre sötétedik, mindig jobban, jobban,
De ezen a napon a szívünk megdobban.
Március idusár — ha gyermek, ha férfi, —
Azt a talpra magyar még most is megérti!

(Kar a „Talpra magyart“ énekli.)

Itt a hatvanadik március idusa,
S két nemzedéken át folyik már a tusa,
Hogy amit negyvennyolc kitézett számunkra,
Kard nélkül vivja ki a szorgalmas munka.
Most, mikor testvérharc rontja büszke várunk,
Az új nemzedéktől atavizmust várunk!
Két nemzedék sírját az önzésben lelte,
Harmadikba szálljon nagyatyáink lelke
Egy új kor reménye töltse el e keblünk
Március idusán jertek, ünnepeljünk!

Nagy apáink lelke térjen vissza hozzánk,
Ugy gondoljunk rájuk, mintha imádkoznánk.
A magyar hazának szentjei e holtak,
Hiszen a szabadság mártírjai voltak!
Nem pirulnak értük a jó kuruc ösök
Félistenek voltak és egészen hősök!
Szabadság kellett a Rákóczi vérenek
És esengett az új kard s régi kuruc ének.

(Hang kuruc dalt énekel.)

Azóta sok csillag lehullott az égről
Hazám! Te azóta nem ébredtél még föl,
De, míg benn a honban nyögnek a vazallok,
Messze nyugat felől magyar hangot hallok...
Nézzétek meg éjjel fent a hadak utját
Csaba vitézei már látják, már tudják,
Hogy befelé nyílnak kapui e honnak
S ködparipáikon most haza rohannak!...

De nem, ez csak álom. Szomorubb a való:
Most látja a magyar, hogy ő ide való,
Hogy vándor tarisznyát mind hiába varrnak,
Mert élni és halni *itt* kell a magyarnak!
Most, mikor elnyitte javát életének,
Tul az oceanon felesendült az ének.
Egy nemzet fájdalma tükröződik rajta:
A szózatot zengi minden magyar ajka!

(Kar a szózatot énekli.)

És ehhez a dalhoz a nyomor a kotta
Minden hangját éhség s honvágy fakasztotta.
Sóvárogva nézik az ott maradottak,
Ha egynéhány százan hajóra jutottak,
Mely elhozza, vissza az édes hazába,
Honnan dus reménnyel futott el a kába.

Sok csalódás könnye gyült a magyar arera,
Keserves étellel volt veszélyes harca;
Könnyelmű léptekért vezekelni kellett,
De most jönnek haza, hála ima mellett
És a hatvanadik március idusán
Ujra gyarapodik a nemzet e hazán!

Bár egy kissé megtört, magát meg nem adja,
Mig csak reá tekint a nemzetek atyja.
Bár kissé roskadunk, bár gyöngye a vállunk,
Uj emberöltőnek a küszöbén állunk
Helyén van a szívünk, helyén van az eszünk
S megesküszünk újra, hogy rabok nem leszünk!

A felzugott lelkes éljenzés elcsillapultával
dr. **Novák Elemér** a polgárság ünnepi szónoka lépett az emelvényre. A zajos tapsoktól percekig nem bírta beszédét megkezdeni.

Dr. Novák Elemér ünnepi beszéde.

Tisztelt ünneplő közönség!

1848. március 15-ének Magyarország politikai és társadalmi újjászületésének, a szabadság, egyenlőség és testvériség szentháromságának 60-iki évfordulóját igaz lélekkel, őszinte kegyelettel és határtalan lelkese-déssel ünnepli meg ma mindenki, aki magyar földön él és magyarul érez. És ez természetes, hiszen ez a nap több mint ünnep, több mint kegyeletos megemlékezés, ez maga az örökkön élő hit, a magyar szabadság és függetlenség megszentelt evangéliuma. E napon

élülnek a napi politika zavaros hullámai, le-
omolnak az egyes politikai pártok válaszfalai
és mindnyájunkat áthatja az a felemelő érzés,
hogy magyarok és testvérek vagyunk és hogy
mindnyájan egyformán szeretjük ezt a sokat
szenvedett hazát, ahol élünk és meghalunk
és a melyen kívül a költő szavai szerint:
nincs a számunkra hely.

Igaz, hogy ez a dicső nap, mint nemzeti ünnep még ma, 60 év eltelté után sincsen törvénybe iktatva, de azzá tette a magyar nemzet köztudata és a magyarok hatalmas istene belevéste azt olyan mélyen a nemzet lelkébe, hogy azt kitörölni sem az idők végtelensége, sem a hatalom minden eszköze nem lesz képes többé soha, mert nem azok a történelmi események élnek, a melyeket az utókor számára emlékezetül kőbe vagy márványba véstek, mivel a kő és márvány porlandó, a betük elmosódnak, hanem azok, a melyek beiródtak kitörölhetetlenül a szívekbe s nemzedékről nemzedékre élnek a nép szívében.

Tisztelt ünneplő közönség! Ma 60 esztendeje annak, hogy a bilinesekbe vert halottak hitt magyar nemzet lelke kibontva szárnyait, repülni kezdett az igéret földje, az egységes, szabad, független nemzeti állam ideálja felé. Azok a fagyos tavaszi szellők, amelyek ma körülengedezték a magyarság ünneplő millióit, azok a verőfényes, de csalóka tavaszi napsugarak, amelyek ma besugározták Zombor város tereit és utcáit, ezelőtt 60 évvel ragyogó reményeket, fiatal, tüzes lelkesedést és a legmagasztosabb eszmék diadalának a mámorát ölelték körül és sugározták be. A legmélyebb áhitat hatja át és tölti el a mi szíveinket ma, amikor a magyar alkotmányos szabadság egyik legdicsőbb napját 1848. március idusát ünnepelve meggyújtjuk a visszaemlékezés faklyáját és belépünk a nemzet újjászületésének történelmi templomába. — Lelki szemünk előtt megelevenedik a nagy napnak minden fénye, ragyogása, dicsősége s mintegy álomban gondolva vissza azokra a magasztos pillanatokra, amikor a magyar nemzet kezébe véve önsorsát, összevonta a jobbágybilincseket, emberekké tette a nép millióit, megmentette a sajtószabadságot, megalkotta az állami függetlenség alapjait és létrehozta az egyenlőséget és testvériséget.

Mi történt tulajdonképpen e napon?

Két kiváló eseménye volt ennek a napnak. Az egyik Pozsonyban, a másik Pesten játszódott le. Mindkettő egyaránt fontos és a nemzet ezeréves történetének egyaránt ragyogó és kiemelkedő fejezetét képezi.

Pozsonyban a rendek és karok utolsó országgyűlésén e napon készült el az az éles országgyűlési felirat, amelyet mint az 1847. évben egybehívott országgyűlés munkásságának az eredményét az országgyűlés küldöttsege még aznap vitt fel Bécsbe a királyhoz, hogy az abban foglalt nevezetes országgyűlési határozatok — amelyek alapját vetették meg az egységes független modern magyar államnak és amelyek szabaddá tették az embert, a földet, a lelkiismeretet és a gondolatot — mielőbb szentesítve törvényekké váljanak. A köztudat azonban e napnak nem ezt a rendek és karok utolsó országgyűlésén Pozsonyban lejátszódott történetet ünnepli, hanem azt, amely e napon Pesten játszódott le és amely a híres mindnyájunk által jól ismert 12 pontban talált külső kifejezésre.

Miért ünnepli a köztudat 1848. március 15-ének ezt a Pesten lejátszódott történetét a magyar nemzet újjászületési napja gyanánt?

Azért tisztelt ünneplő közönség, mert ez volt a külső kifejezője és megnyilvánulási formája annak a nagyszerű összeforrásnak, amely a kiváltságos osztályok és a nép között e napon csudálatosképpen végbement, amikor is összeolvadt a kiváltságos osztályok az akkori törvényes nemzet akarata a magyar nép akaratával s kialakult az osztatlan igazi nemzeti közvélemény. — A pesti ifjuság és polgárság az e napon Pesten megtartott népgyűlésen hozott s 12 pontban foglalt határozatukkal az egész magyar nép nevében mintegy szentesítették azokat a nevezetes országgyűlési határozatokat, amelyeket az ország akkori törvényes képviselőinek a kül-

dötsége aznap reggel vitt fel Bécsbe a királyhoz. S a nép ezt a szentesítést nem sokára vérvél peesételte meg akkor, amikor a bécsi politika háromszázéves hagyományához híven meg akarta semmisíteni az újjászülött Magyarország alkotmányát, függetlenségét és szabadságát. Ekkor megkezdődött az a dicsőséges önvédelmi harc, mellyel a teljesen magára hagyatott magyar nemzet az egész művelt világ bámulatát kivívta. Nincs nyelv, nincs szó, amely el tudná mondani ezt a titáni küzdelmet. Az egész magyar nemzet mint egy ember állott talpra Kossuth apánk lángszavára és megszületett az a dicső, halhatatlan honvédsereg, amely csak azt az egy szót ismerte, hogy „előre”. Nem is volt csakhamar ellenség Magyarország földjén, azonban visszavonás, kishitűség, árulás és a muszka tulerő kicsavarták a nemzet kezéből a győzedelmes trikolor s Világos után jött a nemzet éjszakája. Nem sajnálták a börtönt, golyót, akasztófát s Haynau, Bach, Schmerling, Forgács Antal és Pálffy Móric mindent elkövettek, hogy a magyar nemzetnek elkozzák a nyelvét, megsemmisítsék alkotmányát, szabadságát és függetlenségét. Azonban célt nem értek, mert a magyar nemzet törvénykönyvével a kezében a passiv resistentia eszközehez fordulva szívósan ellentállott mindaddig, amíg a külső világtörténelmi események nyomása alatt létre nem jött a kibékülés, amikor is a jogfolytonosság helyreállítása mellett újra megkezdődött az alkotmányos élet.

Tisztelt ünneplő közönség! Az 1848-iki törvények, amelyeknek a gyökérszállai visszanyulnak az arany bulláig, amelyek megteremtették a modern független magyar állam alapjait s amelyekről igen találóan egy nyilatkozott Beöthy Ákos, hogy ha azok végrehajtottak volna, úgy Magyarország ma paradicsom volna, ezek az alapvető törvények és a híres 12 pontban foglalt kívánságok még ma 60 év eltelté után sincsenek a maguk teljességében végrehajtván és megvalósítva. Politikai függetlenségünk csonka, mert hiszen az államiság leglényegesebb tényezőivel a hadsereg, a pénzügy és a külügyek önállóságával — amelyek nélkül pedig független és szabad állam el sem képzelhető — nem rendelkezünk. Gazdasági függetlenségünk sincsen, mert nincs önálló vámterületünk és nincs önálló jegybankunk. Ezek nélkül pedig egyetlen egy nemzet sem gyarapodhatik és erősödhetik meg anyagilag.

Még mindig németül kommandírozzák a nemzet keserves adófilléreiből fentartott hadseregben a mi véreinket. Még mindig osztrák-német annak a szelleme, vezénylete és vezérlete.

1848. március 15-ének a 60-ik évfordulóján önként tolu ajkainkra a kérdés, miért van ez így s mi az oka annak, hogy a teljes állami függetlenség és a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos eszméi még most sincsenek megvalósítva?

Azért tisztelt ünneplő közönség, mert a magyar nemzetnek a fejlődés útjain mindig meg kellett állnia, mivel alkotmánya, függetlensége és szabadsága teljességeért majdnem szabályszerűen visszatérő időközökben a harcnak valamelyik eszközehez kellett fordulnia az egységes osztrák birodalmi eszme megvalósítását akaró idegen törekvésekkel szemben, amely azután megakasztott befelé minden fejlődést és haladást.

Pedig ha körütekintünk az országban és gondosan szemügyre vesszük a helyzetünket, úgy lehetetlen nem látnunk, hogy mennyi sok igen jelentékeny és halaszthatatlan kérdés, megoldása vár a nemzetre. A parlamenti és választói reform, a horvát kérdés, a nemzetiségi kérdés, a szociális jelszavakkal felszított osztályharcnak a megszüntetésére irányuló szociálpolitikai alkotások, az adóreform, a kivándorlás és ennek a folyamán a munkáskéz hiánya a termelési viszonyok rosszabbodása s ennek következtében a megélhetési viszonyok súlyosabbodása olyan problémák, amelyeknek a mielőbb való megoldása Magyarország jövője és fejlődése szempontjából elodázhatatlan. Ezen rendkívüli munkásságot igénylő kérdések megoldását

azonban erősen hátráltatja és mintegy megakadályozza az a körülmény, hogy folyton éber figyelemmel kell kísérnünk s állandóan ellensúlyoznunk az egységes osztrák birodalmi eszme megvalósítására törekvő hatalomnak a ténykedéseit s készen kell lennünk minden pillanatban a haragra, mert jól tudjuk, hogy a magyar állami függetlenség teljessége és az osztrák egységes birodalmi eszme között folyó 4 százados küzdelem még ma sincs befejezve, habár gyakran áztatjuk is magunkat és el akarjuk önmagunkkal hitetni, hogy függetlenségünk és szabadságunk birtokában haladunk egy biztos és boldog jövő felé, azonban a jelen mindig gondoskodik eseményekről, amelyek éppen az ellenkezőre figyelmeztetve, kiábrándítanak bennünket ebből a tévhitből.

Ilyen körülmények közepette azután, a mikor egyrészt az egyéni bajok és a társadalmi nyomorúságoknak a sokasága végképen elkeseríti az egyeseket, másrészt pedig közjogi és közgazdasági fejlődésünknek a megbenulása és stagnálása elcsüggeszti és kishitűvé teszi még azokat is, a kik a csak nem régen lefolyt nemzeti küzdelemben az első sorban harcoltak; nem esoda, ha a legtöbben kétségbeesve, vagy teljesen közönyöseké válnak, vagy pedig kételkednek az ezeréves magyar állam jövődjében és akaratlanul is az a kérdés merül fel mindenki benn, hogy mi lesz ennek a sokat szenvedett országnak a jövője?

Tisztelt ünneplő közönség! A nemzetek válságos pillanataiban mindig a mult magasztos eseményeihez fordulnak vigasztalásért és a multak dicsőségében találják fel azt a varázserőt, amely elűzi a kételyeket, eloszlatja a kishitűséget, megerősíti a lelket, új erőt önt az elernyedtt izmokba és fentartja a hitet. 1848. március 15-ének a mai emlékünnepe merítsünk vigasztalást ebből a kiapadhatatlan forrásból, nézzünk vissza egy pillanatra a multba és a nemzet jövőjébe való hitet keressük a nemzet multjában.

Majdnem négyszáz éve annak, hogy a magyar nemzet elveszté a függetlenségét és a hatalom idegen kézbe került. — Ha ez alatt a négyszáz év alatt a magyar nemzet a lemondás és a kishitűség politikáját követte volna, ha nem lettek volna olyan lelkes hazafiak, akik hittek és reménykedtek abban, hogy az elvesztett függetlenség erős akarattal és kitartó küzdelemmel visszazserezhető, ha nem lettek volna hőseink, akik fegyverrel a kezükben szembeszálltak a túlerővel és meghaltak a hazáért, ha nem lettek volna vértanúink, akik az alkotmányért, függetlenségért és szabadságért vérpadon pallos, golyó vagy akasztófa halált szenvedtek, ha nem lett volna Boesky, Rákóczi és Kossuth; akkor a magyar nemzet nem tudta volna viselni azt a sok esapást és szenvedést, amit a végzet reámért, akkor nem tudta volna megőrizni alkotmányát és szabadságát s talán már még mint néptörzs sem léteznék a magyar.

1848. március idusának az emlékünnepe tehát irtuk ki szíveinkből a lemondást, a kishitűséget és higgyünk erősen abban, hogy a magyar nemzet előtt egy boldog, szép és nagy jövő áll, amelyért érdemes dolgozni, küzdeni, szenvedni és tűrni. Bizzunk nemzetünk világtörténelmi hivatásában, bámulatos ellentállási képességében és éljen bennünk erős hit gyanánt az, hogy az a nemzet, amely feltámadt a Mohi-pusztán és Mohács véráztatta sirmezzeiről, amely kiállotta a német dultást és az abszolutizmus rémuralmát, az a nemzet nem fog elveszni, hanem lefogja győzni egyetlen, komolyan számbavehető ellenségét, az egységes osztrák birodalmi eszmét s kifogja vivni hazánk teljes politikai és gazdasági függetlenségét.

Tisztelt ünneplő közönség! Az eszmék és az elvek gyakorlati értékkel csak úgy bírnak, ha erős hittel, akarattal, kitartással és munkássággal meg is valósíthatnak. Éppen ezért 1848. március 15-ének a 60-ik évfordulóján megacélozott lélekkel tegyünk bár némán szent fogadást, hogy törhetetlen hittel és soha nem lankadó buzgalommal dolgozunk, munkálkodunk és ha kell harcolunk a dicső

márciusi eszmék megvalósításáért, hazánk teljes függetlenségéért és szabadságáért.

A mi hitünk erejétől, a mi kitartásunk nagyságától és a mi munkánk eredményességétől függ, hogy távol vagy közel van e az az idő, amikor a magyar király a hármadombból kiemelkedő kettős kereszttel és dicsőséges nemzeti lobogónkkal a kezében bevzeti az ország sokat hányatott hajóját az ígért földjének a szabad, független és boldog magyar államnak a biztos kikötőjébe.

Hiszem és reményelem, hogy az az idő már nincsen messze, amelyről a költő így énekel:

Hatalmas végzet! Hadd megérnem azt,
Hogy a magyar ne küzdjön hasztalan,
Ne konyuráljon, mint a koldusok,
De követeljen, hogy a joga van!
Hadd halljam azt, hogy tábornok és közember
Hazámnak édes szép nyelvén beszél,
Kunyhón, kastélyon és kevély kaszárnán
Nemzeti zászlót ringasson a szél!

A lelkesedés tüzevel elmondott szónoklatával a hallgatóság figyelmét teljesen lekötötte.

A beszéd elhangzása után a közönség a Kossuth-nóta éneklésével hagyta el az ünnepély helyét.

Társasvacsora.

A polgári kaszinó-egyesület disztermében este 8 órakor társasvacsora volt, amelyen általában kevesen vettek részt. Az intelligens osztály távolmaradása szembeötlő volt.

A pecsenyénél a hivatalos tósztok sorát Vértesi Károly komoly tanulmányra valló következő beszéddel nyitotta meg:

Vértesi Károly alkalmi felköszöntője a nap emlékére.

Igen tisztelt ünneplő közönség!

Hazafiak és honleányok!

A szabadság ünnepe, miről másról lehetne beszélni, mint a szabadságról. Magyarok szabadságáról, népek szabadságáról, lelkek megújulásáról, testet-lelket nyűgző béklyóknak a lerázásáról, ezen a föld felén épp úgy, mint a földgömb másik felén, mert amióta az emberek társadalomba verődtek, nemzeteket alkottak, maguk közül egy legfőbb parancsolót választottak, az államformákban mindig találkozott zsarnok, atkozott, elnyomó és mindig támadt szabadsághős, dicsőített férfiú. Tekintve, hogy a szabadság egy és ugyanaz, csak a mértékéből jutott több-kevesebb az egyes népeknek, rendszerint az érdemük szerint, elmondok alkalomadtán, most, magyar vonatkozással egy világszabadsági történetet, hogy abból tanulságot merítsünk, mert nagyon ránk fér ezen időben is az öszszetartás erénye . . .

Amerikában, Philadelphiában, egy nagy házban, melyben a demokrácia hívei 1776-ik évi július 4-ik napján a függetlenségi nyilatkozatot aláírták, kimondották, tehát abban a házban, lépesőházban, egy öreg harang van, mely az idők során megrepedt, de azért kegyelettel őrzik. Azt is elmondom, üveg alatt miért őrzik kegyelettel.

Ez a harang történelmileg azért öröknevezetes, hogy azon időben forduló pontot jelzett a lelkek felszabadulásakor, erős megrendítással szólott s urbi et orbi első adta hírül az amerikai függetlenségi nyilatkozat kihirdetését. A harang zugásával, morajlással futottak végig a szabadság, egyenlőség, testvériség forradalmi jelszavak.

Nem az üstökénél fogva huzom ide az emlékeztést a Liberty Bell szabadság harangjáról, sem nem azért rántom elő, mert a harangot én is láttam, nem, hanem legjobb alkalomadtán, ma, mikor mi is szabadság ünnepet üllünk. Mert az öreg harangnak, az ezeréves multat áthidaló magyar nemzet történelmére is van vonatkozása. Mikor jobban? mint ma, elmondom ezt is rövidesen, ha meghallgatnak szívesen.

Kossuth Lajos, a legfényesebb politikai lángelme kialakásakor, a magyar szabadság és alkotmány legnagyobb bajnokának elhunytakor kilencvenkettőt kongattak ezen a harangon. A szabad Amerika ezzel bizonyí-

totta, hogy — nemcsak a saját — megbecsüli a világszabadság hőseit is.

Tudjuk, hogy Kossuth apánkat Amerikában is nagyon megbecsülték, szívesen látták, fogadták, szeretettel hallgatták, mikor a szabad polgárok között járt, nekik szabad eszméket hirdetett és az eltiprott Magyarországnak barátokat szerzett. Mondják róla, hogy Amerikában, angol nyelven, ilyen ékesen, idegen, még nem szólt, beszélt.

Most azonban jól jegyezd meg magadnak édes magyarom, hogy letelt már a múlt lelkesedést keltő, hangzatos szép beszédek ideje, következzen egész soron a cselekedet, munka és magyar iparpártolással a nemzet vagyonsodása. Ez termi meg a magyar szabadságot, nem is kell majd hozzá „rövid élet ára,” vértanuk halála. A költő mondja ugyanis, hogy

„... a szabadság hajh, nem terem magától,
S nem hosszú beszédek, — rövid élet árán!”

Petőfié, Vasvárié, a többi márciusi hőské, Buda vára ostrománál elesett Kálmán bátyámé és a ti édes kedveseiteké volt ilyen dicső honvéd rövid élet.

Röviden szölok én is:

A magyar szabadság ünnepén, a „március 15“ nevet viselő ezüst serleghől, iszom a magyar függetlenségi eszmék teljes győzedelmére, arra, hogy minél előbb szólaljon meg a teljes magyar szabadság harangja!

A lelkes éljenzés elcsillapultával *dr. Kiss Dezső* a nagy idők tanuit, az öreg honvédekét köszöntötte fel.

Dr. Kiss Dezső beszéde.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Március 15.?!... Az ébredés ünnepe.

Mintha a tavaszi napfény mindenkinek lelkében eddig soha nem ismert vágyakat s erőket keltett volna ki. A levegőt, mely 25 emberöltön keresztül táplálta a tüdőket, hirtelen gyilkosnak, fullasztónak érezték és amint szikkadt, de ős erőtlől duzzadó földre lehullott az első tavaszi eső, egyszerre nehéz illatu párák szálltak fel a földből, amelyekből, mint az Úr „Legyen“ szavára a világosság: egy 25 esztendő fiatal ember hatalmas szózatára megtermett az égi rózsza, a gondolat és eszme fenséges szabadsága, mely világot teremtett és döntött.

Petőfi Sándor, a magyar nemzet újja születésének lánglelkű dalnoka, e napon röpitte országga „Nemzeti dal“-át s annak gyújtó hatása lángba borította Magyarországot, mely lángtengerből emelkedett ki „Phönixként, főségesen szárnyalva, a magyar szabadság!”

Hatvan évvel ezelőtt hangzott el a magyarnak legszebb dala, mely lelkesíteni tanított meg egy nemzetet.

Hol van a szív, mely a legtisztább érzellemmel, hol van a lélek, mely a legnemesebb gondolattal ne telnék meg e magasztos dal hallatára, hol a kéz, mely imára ne kulcsolódnék, hol az ajk, mely ne rebegné, „Rabok tovább nem leszünk“.

A gyermek örvendett, az ifju lelkesedett, a férfi mélyen érzett, az agg könyezett... és most mindnyájunknak a keble feldobogva gondol vissza arra az időre, midőn az egyszerű énekből megszentelő ima, az érzelmes dalból a legbuzgóbb fohász változott.

Nyitott koporsó előtt történt e változás, melyben nemzetünk egyetlen kincse, féltve őrzött gyermeke feküdt összetörten a magyar szabadság.

De hát hol vannak a nagy ravatal körül a lesujtott szülők, hol a zokogó testvérek, hol ti gyászoló rokonok? Könyeitekkel merre jártok most? Oly idegen lenne e drágának vélt halott, hogy egy vigasztaló szót sem érdemel?

De im a másik percben felhangzik a magyarnak legszebb éneke, térdéről fölemelkedik az imádkozó nemzet, szívet átjárják a megpendített lantnak fájó hangjai s ezek ajkáról, mint gyors vihar tör ki a szó: *előre!*

Ti voltatok azok a 48-as honvédek, ti akik még éltek ős aggastyánok, de akkor nemzetünknek büszke ifjai, kik nem könyes

szemekkel, nem siránkozó szóval, vagy gyötrő fájdalommal, hanem szíveitekben a legnagyobb bátorsággal, lelkeitekben legégetőbb tüsszel, karjaitokban kitartó erővel rohantatok a támadók táborára felé, hogy megmentsetek egy édes kincset, mely a magyarnak bálványja, eszménye, kebléhez nőtt gyermeke, — nem! mindene, *Istene volt!*

Előre! Mintha hallanám a szót s látom a kigyult arccal oroszlanmódra küzdő gyöngye ifjut.

Multnak képei rajzanak körültem. Fényes, dicső, de rettenetes mult képei. Reszketve nézek e képbe. Valami láthatatlan nagy teher nehezedik fojtogató erővel lelkemre s összeszorítja szívemet. Ott vagytok, ahonnan az ünnep kezdődésének harangkonduktusát várják. Buda falai alatt! Itt folyik annak a bizonyos nagy ünnepnek az igazi előkészítő munkája. A roham. Szuronyos puskával a kezükben, vad elszántsággal a szívekben föltartóztatlanul törtetnek előre a magyar nemzet hős katonái. Lezuhanó sziklák, zápor-módra omló gránátok százával terítik le őket: reszket a sziklatalp az ágyuk menydörgésétől, zuhog fejükre a puská golyó, robban a bomba, sőt helyenkint megnyílik a föld is és a rejtett aknák méhéből gyilkos szilánkok és gyilkos lángok tüzes lávája borítja el őket: aki elhul, elhul; de a többi azért megy előre. Győzni, vagy meghalni. Nem hallanak semmit: se az ágyuk dörgését, se a haldoklók nyögését, csak rohannak *előre.*

Ti voltatok azok, ti, kik ez egy szóban fejeztétek ki szíveiteknek légszentebb érzelmeit, kik ez egy szóban találtatok biztatást, lelkesedést, erőt: ti, kik ez szóban temettétek el ezrek könyeit... és ti voltatok, kiknek jelszavára megmozdult a nehéz halott s buzgó imáitok közben föltámadott az eszme, az ideál, a magyar szabadság!

És gyógyulni kezdtek a nehéz sebek, szűnni a sajgó fájdalmak és most... most 60 év után itt él ismét mindnyájunk szívében megáldva, megszentelve.

És ti is éltek még egynéhányan dicső bajnokok?! Legyetek üdvözölve Március Idusán, ti szent szabadságunk nemes megmentői.

Tekintetek földi gyermekeitekre, kik testeitekből való testek, lelkeitekből való lelkek mindannyian, kiknek kebelében drága emléképen él egyetlen szavatok s akik eljövének, hogy leborulva háláért esedezzenek a Mindenhatóhoz, mely szálljon ti reátok és maradjon veletek mindörökké!

Eljöttünk, hogy megbecsülésünknek kifejezést adjunk, mert Bennetek a magyar szabadság születésének még élő tanuit s annak katonáit tisztelhetjük.

A ti életetekből kevés idő van még hátra, nemskára ti is megtértek őseitekhez, elől ment társaitok mellé.

Megnyugvással hunyhatjátok le szemeteiket.

A szabadság hősként hamvaiban esodatevő erő van. Beszélnek e hamvak és amit mondanak, az fölgyújtja a szívben a szunnyadó lelkesedést. Ha összegyűjtenék e szent porokat, az lenne a nemzet szabadságoltára, amely előtt milliók szíve olvadna össze a honszerelmenben. Hűséget, kitartást, rendíthetetlen jellemzilárdságot, önfeláldozást tanulhatnának ott a késő nemzedékek.

Bedőlhetnek a sirhantok, süpedő temetőtőkön új porrétegek támadhatnak, ölnyi magasak, de azokat az eszméket, amelyekért ti mindent feláldoztatok, nem öli meg semmi!

Ezek az eszmék ott fognak zsongani a férfivá fejlett gyermekfiuban és arra fogják birni, hogy azt a történetet, amely szemeteitek előtt folyt le s amelyet jó részben ti csináltatok, megmásítani ne engedjék, megmásítását ne tűrjék.

A szabadság védelmében vérfoltokkal tarkázott harci lobogót, mert van hitünk, úgy lesz erőnk is megőrizni, mint drága örökséget.

És most, e magasztos pillanatban, pohárral a kezünkben szent esküvést tegyünk a „Magyarok Istenére“ úgy mint ők 60 év

előtt, hogy Bennünk, ha jönnek a vészes napok, újra föltámadnak a 48-as honvédek: ott leszünk a harcúterén mi is, mikor hallatszík a vezényszó: *előre!!!*

Áldást, ezer áldást a nemzet még élő ős fiaira...

Isten!... Magyarok Istene!

Szűnni nem akaró éljenzés és taps volt a fiatal szónok jutalma a szinpompás szép beszédért.

Bárcezi Iván betegsége következtében a hölgyeket *dr. Gál Rezső* eszme gazdag és átgondolt szép beszédében köszöntötte fel.

Dr. Gál Rezső beszéde.

Tisztelt hölgyek és urak! A kijelölt szónok megbetegedése folytán itt ért az a megtisztelő megbízás, hogy a jelenlevő hölgyekre poharat köszöntsek. Az önök szempontjából megvan az az előnyös oldala, hogy nem készülhetven hosszú díkióra, csak néhány pillanatra veszem igénybe szíves figyelmüket. Nem fogom a nők hivatásának magasztosságát a történelemből vett sablonos példákkal bizonyítgatni. Nem idézem önök elé követendő szép példa gyanánt a spártai anyát, aki azzal adta harcba menő fia kezébe a pajzsot, hogy azzal, vagy azon térjen vissza. Sokkal szebb erényekkel ékeskedik az az anya, aki azon drukkol, hogy fiát untauglichnak találja a sorozó bizottság. Nem buzdítom önöket az orléáni szűz példájával sem, aki háborukat vivott végig hazájáért s akinek az utókor szobrot emelt hősitetteiért. A nő hivatásává nem a harcot rendeli a természet. Nem az olyan harcot, aminőt az orléáni szűz vivott meg, melyben kard karddal állott szemben, de az olyan harcot sem, aminőt most a nőknek egy egyébként igen tiszteletreméltó csoportja a feminizmus zászlaja alatt hirdet. A nő küzdőtere, ahol hivatását betöltenie, erényeit gyakorolnia, jo gaival élnie kell: a család. A család tagjaiba kell gondolat és érzelmvilágát átöntenie. És ez a gondolatvilág sokkal jobban érvényesül ily módon közvetve az élet porondján, mintha a nők közvetlenül érvényesítenék. Továbbra is érvényben kell maradnia annak a természetalkotta törvénynek, mely a nő hivatását a családhoz köti.

Hogy beszédem az imént elhangzott szinpompás szép beszéd után még se legyen egészen szintelen, egy hasonlattal fejezem be szavaimat. Bizonyára mindannyioknak élénk emlékezetében van még a legutóbb lezajlott szenzáció, a portugál királygyilkosság. Ez amolyan közönséges királygyilkosság volt, aminőt az uralkodó családok már úgy megszoktak, mint a polgári családok például az influenzát. Volt azonban egy fölötte meghatározható mozzanata. Amidőn a gyilkos katonák sorfűzet adtak a királyra és fiára, törökkel rohantak fel a kocsi, a királynő a kezében levő virágcsokorral kezdte a támadókat ütlegelni. Virággal viaskodott a gyilkos fegyverek ellenében, hogy megmentse fia és férje életét. Ez oly bizarr, fenséges gondolat, aminő csak egy nagyon nagy költő, vagy egy szerető hitves és anya agyában tud megszülemleni. De azért a virágnak még sem az a hivatása, hogy viaskodjanak és verekedjenek vele, hanem az, hogy nyiljon, illatozzon, az emberek gyönyörűségére szolgáljon. Így vagyunk a nőkkel is. Azok hősitetteiről számos esetet jegyzett fel a történelem, bizonyára még számosabb van olyan, melyet Clío nem örökölt meg. Ezek lehetnek szép kivételek, de nem lehetnek szabályokká. Szabálynak a családi erénynek kell maradnia. És ennek az erénynek gyakorlában az isten önöket sokáig éltesse!

A közönség tüntető melegséggel kérte *Buday Gergelyt* szólásra, aki engedett az óhajnak és a lelkesültség benső hevével az alábbi beszédet mondta el.

Buday Gergely beszéde.

Kedves polgártársaim!

Igazán bevallva, nagyon nehezemre esik a szólás. Nehezemre azért, mert a hangulat nem olyan, hogy beszédem mindenkit kielégíthetne.

Visszagondolok két esztendőre, amikor ugyanezt a március 15-ét fegyveres erővel a hátunk mögött ünnepeltük meg szabadság-hősünk Schweidel József szobra előtt.

Mikor azután a szabadság napja magasabbra szállt, egy esztendő múlva, ugyanabban a teremben szabad szárnyakon lelkesedéssel és örömmámmorral abban a tudatban ünnepeltünk, hogy kivívtuk teljesen szabadságunkat.

Váltakoztak a viszonyok. Gondolataim az ótestamentumba ragadnak. Egy nép, amelynek sorsa hasonló, Fáraó alatt küzdött és csak 9 csapás kiállása után szabadult ki s jutott az ígéret földjére.

Mi is ugyanily állapotban vagyunk.

Négyszáz esztendő óta egy nehéz lidércnyom bennünket, amelytől szabadulni igyekszünk. Ki akarunk vándorolni az ígéret földjére.

Amikor a négy vezér visszatért és társaival átvette a kormányzást, örömrivalgás zúgott végig az országon. Örömtüzek gyulladtak ki, hogy a magyar szabadság immár elérkezett.

A nép öröme, lelkesedése talán túllépte a mértéket, mert hiszen nem tudta, hogy a népvezér mit hozott magával.

Gondolataim ismét az ótestamentumba ragadnak és látom, amint az ígéret földét kereső nép fellázadt vezére ellen. Gánesot szór reá. Zúgolódik. Térjünk vissza, ahonnan elindultunk, mert ott van kenyér és hus. A vezér tántoríthatatlanul haladt előre, míg céljához ért.

Ilyen állapot van nálunk is. A mételey, a széthúzás ütötte fel fejét. Megtámadták a szabadságot, egyenlőséget és testvériséget és hatvan év után ismét megszólalt a golyó, lázongás helyévé tette a fővárost, a lelketlenül felizgatott tömeg, mert bizalmatlanságot akarnak szétszórni a vezérek iránt.

Mózes felhőoszlop vezette útján, amely nappal sötét, éjjel pedig világos volt. Minket is vezet egy oszlop; Kossuth Lajos szelleme!

Kell, hogy a vezérek vezetésében megnyugodjunk, mert ha a megnyugvás hiányzik, a fejetlenség út tanyát és akkor nem tudom, nem fog-e felettünk a kétfejű sas győzedelmeskedni.

Összetartással vivhatjuk csak ki azt, ami után négyszáz év óta törekszünk.

Annak a szellemnek, Kossuth Lajos, a nemzet atyja szellemének fel kell támadni.

Ezt akarják elodázni, ezt akarják befedni, ezt akarják eltemetni. A régi szabadelvű szellem vissza akar térni. Nagyobb ellenséget nem ismerek, mint a régi szabadelvűséget. Ez megosztja a nemzetet. Széthúzást teremt magyar és magyar között. A szentszabadságot, nemzetünk függetlenségét, szeretett hazánk önállóságát az egyenes uton haladva kell megvédeni.

Mózes látta! József bevezette a sokat szenvedett népet az ígéretföldjére. Kossuth Lajos szelleme fog bevezetni minket a szent szabadság ígéretföldjére. Mást, mint Kossuth Lajos szellemét nem tudunk és nem szabad elfogadnunk. Kossuth Lajos szellemének teljes győzelmére, hazánk függetlenségének teljes kivívására ürítem a szabadság serlegét.

Dr. Donoszlovits Vilmos óhajtott ezután az ünnepelő közönség hallani, aki a közóhajok végre engedve, szólásra emelkedett.

Dr. Donoszlovits Vilmos beszéde.

Tisztelt Polgártársak!

Március hónapja nemesak a természet megifjúdása, hanem a magyar nemzet megújulásának is évfordulója. Hatvan év előtt, március idusán rázta le a magyar nemzet a bilincseket, melyet négyszáz év zsarnoki hatalma kezeire rakott, mely megakasztotta munkásságában, fejlődésében, előremenetelében; — s helyet kért a szabad, független kulturállamok sorában.

Hálás kegyelet nemzeti örömnempe lett március tizenötödike. Szelíd, de lélekemelő megemlékezés nagy emberekre, nagy

időkre és utána nagy szenvedésekre, amelyek hős tettekre buzdítottak egy egész nemzeteket.

Ha fellebbentjük az emlékezés kegyeletet fátyolát, ott látjuk *Petőfit*, az első aki e napon forradalomra hívta föl a magyart, hazája, szabadsága védelmére. Föláldozta szerelmét, kiontotta vérért, odaadta lelkét a szabadságért. Az ő szereteténél nem volt nagyobb egy sem s ezt áldozta fel a csatamezőn imádott hazájáért. És jó, hogy meghalt és nem élte meg a szabadság elbukását, melyet tul élni ugy sem bírt volna. Ott látjuk *Jókai* Mór, a világirodalom szellemóriását — a nemzet büszkeségét, aki legtovább élt a márciusi ifjak közül — talán csak azért, hogy ragyogó tollával megörökítse a magyar nemzet titáni küzdelmét. Elestek a csatatereken *Vasváry* és a nemzet virágának ezrei, a dicső honvédek, akik március tizenötödikén megesküdtek, hogy karddal vivják ki a népszabadságot s hogy a magyar tovább idegen rabja nem lesz.

Ott nyugszik az ország szívében *Tancsics* az első magyar nemzeti szocialista, akit e napon szabadított ki a nemzet nyirkos börtönéből, hová a gondolat szabadsága miatt a zsarnokság elcsukta; megtért őseihez *Degré* Alajos, a vitéz író, *Petőfi* bajtársa az írói körben és a csaták mezéjén s *Egressy* Gábor a hazafias színész, aki miután elszavallta a „Talpra magyart“, kardot kötött és ment „előre!“ *Süllei* a híres XII. pont szerkesztője, *Vidacs* János, aki lefoglalta a sajtót, melyen a „Mit kíván a magyar nemzet“ első szabadsajtó termékét lobogtatva megjelen a nép előtt és felolvassa *Irinyi*; *Sebő* Antal, *Bulyovszky* Gyula, *Klauzál* felejthetetlen emlékü hősei március idusának.

Legvégül hagytam azt, akit első sorban kellett volna említenem, a nemzet bálványát, imádott vezérét, *Kossuth* Lajost (viharos éljenezés), aki szavával lángba borított egy országot s tüzevel megégetett egy trónt és ebben a nagy tűzvészben a magyar nemzet nem vészett el, hanem újjászületett, — s a zsarnokság, amely idegen hatalom segítségével győzött, az vészett el. (Élénk helyeslés. Ugy van.) Midőn elhangzott kenetteljes ajkáról, hogy „a bécsi rendszer csontkamarájából sorvasztó szél fúj felénk, mely megzsibbasztja erőinket, megdermeszti idegeinket, midőn leborult a nemzet nagysága előtt, midőn az ezer éves alkotmány védelmére csatarendbe állította az egész nemzetet.

Hogy azután mi történt, tudjátok. Dicsőséges győzelmek után börtön, golyó és akasztófa. Brutus gyilkójának csak egy áldozata volt, de március idusa a szabadságharc leverése után martirok légióját követelte.

A nemzet reménye *Kossuth*ban összpontosult, aki lánglelkével, beszédének varázsával nemzetek rokonszenvét szerezte meg igaz ügyünknek s aki, mint annyi szabadsághősünk, távol a hazától, idegenben ette a száműzetés keserű kenyerét, de aki megtört, de soha meg nem hajolt s élő tiltakozás volt a magyar nemzet jogai elrablása, elkobzása ellen. De valamint nincs az a hosszú tél, melyet fel ne váltana a kikelet — ugy nincs az a sötétség, melyet ne követne a világosság.

Állami új életünk alapjait a dicső március tizenötödiki alkotások képezik. Nemes lelkesedés áradt szét e napon, mint az égnek messze fénylő villámai amely után dörgő zivatar rázza az ég boltját s remegteti a földet — de azután szebb tavasz virul.

A század elmúlt, amelynek lélekemelő történeteiről beszél az örök emlékezet. Március tizenötödike immár a történeté. Nem a jelent ünnepeljük, hanem a múltat. Amily jól esik látnom Zombor szab. kir. város jelenlevő ünnepelő közönsége megritkult, de lelkes és a hazafias multak iránt kegyelettel érző közönségét — oly szomorúság fog el azon fájó tudat miatt, hogy még nálunk nem hullottak le, nem omoltak össze azon válaszfalak, melyek a mi társadalmunkban magyart a magyartól elválasztják. (Élénk helyeslés. Ugyvan. Ugyvan.) 1848. március idusán a magyarságot széttagoló kaszt kere-

tek megszűntek — míg nálunk, Zombor városában jobban fenállanak mint valaha. Március idusa ma már nemzeti fogalom, nemzeti ünnep, sem nem felekezeti, sem nem párt, hanem a magyarság testvéri ünnepe — és ha végig tekintek e díszes társaságon, örömem tellik, hogy évek hosszu során át ugyanazon lelkes, hazafias közönséget látom, habár nélkülözzük is azokat, kiket első sorban illet volna itt látunk.

De ez ne csüggyesszen bennünket. Zombor a különböző nyelvűek polyglott városa. És ameddig ily szép számmal, ily lelkesedéssel ünneplik a szabadság hajnalhasadásának dicső emlékü nagy napját, addig, míg a multak kegyeletét ily hazafiasan tudja megünnepelni városunk polgársága, addig, míg március idusának szent eszméjét a polgárság nemzedékről-nemzedégre hagyva, azt tovább ápolja, fentartja és napról-napra a polgárság lelkébe bevésve terjeszti: addig semmi árny, furfang vagy erőszak meg nem akadályozza, hogy a márciusi nagy eszmék teljes diadalra ne jussanak. (Éljenezés.)

Erre a hazafiasan érző polgárságra ürítem a március tizenötödiki serlegét, mely ha összetart, rajta a poklok kapui sem vesznek erőt és hozzájárul az új, független és szabad Magyarország felépítéséhez. (Éljenezés.)

Asztalbontás után fiatalság hiányában az öregek perdültek táncra és igen kedélyes hangulatban a késő éjjeli órákig maradtak együtt.

A kereskedelmi körben.

A zombori kereskedelmi körben is megünnepelték március idusát. A Kereskedelmi Alkalmazottak Egyesületének elnöke, Weidinger Lajos nyitotta meg az ünnepélyt, pár szóval üdvözölte a közönséget és fölkererte dr. Pataj Sándort, az ünnepi szónokot a nap méltatására.

Pataj Sándor beszéde főbb részében így hangzott:

A frázisok uralma letűnt. A XX. század a gyakorlati élet kora és a kereskedő a gyakorlati élet embere. Ha visszatekintünk azokra a viharokra, amelyek 1848 óta a magyar közeletet fölkorbácsolták, hetekig ostromállapotban tartották a fővárost, mint a softa tüntetések, a véderő tüntetések, a Verhovay korszak, ma már alig emlékszünk arra, hogy mi is volt az ok a nagy felbuzdulásra. De a március 15 nem ily muló jelenség volt. Azok az eszmék mélyen benne gyökereznek az emberiség szívében, a szabadság és egyenlőség örökéletű eszméit minden tavasz, minden nemzetben újra ébreszti. A különböző pártok ugyanannak az eszmének a szolgálatában állanak, az egyenlőségnek, az emberi jogoknak. Széchényi István gróf 2 fillérjéért, amelyet először fizetett, mint nemes ember, a lánchidon, egész a Vázsonyi fővárosi javaslatáig, amelyben a pótdadó alól ki akarja vétetni a szegény embert, mind közgazdasági törekvés az egyenlőség, az igazság felé. A 12 pont mind közjogi volt, de a mélyén mind közgazdasági eredményeket célozott. A legmélyebbet, a most újra elárult, feladott nemzeti bank képezte. A politikai pártok közt legelőbb értette meg a szociáldemokrata párt azt, hogy a közjogi harcok meddők és azért ettől a párttól, amelyé a jövő, várható a legtöbb közgazdasági eredmény.

Nehezen érvényesül Magyarországon, mert a nemzetközi címét az analfabéta közönség szívesen érte hazafiatlannak. Pedig ez a vád igazságtalan. A szocialisták éppen olyan jó hazafiak, mint azok, akik ma üres frázisokat kongatnak, de megszavazzák Bécs összes szemtelen követeléseit. A nemzetközi-ség csak az érdekközösség helyes fölismeréséből eredt fegyverbarátság, mint a katolicizmus, vagy a jótékonyosság. De a szocialista ép ugy szereti a hazáját, mint bármelyikünk, mert a hazát szeretni nemesak szent kötelesség, amire anyánk, tanítónk, papunk tanított, hanem mert ez az emberi önzés egyik legtermészetesebb és legszebb virága. Láttak önök már anyát, akinek nem az ő bármilyen

esuf gyereke volt a legszebb a világon? És volt-e apa, aki nem azon törekedett volna, hogy az ő fia kapja meg a jó állást, habár a szomszéd fiának jobb is volt a bizonyítványa? Az egy falubeliek összetartanak és elverik a másik falu legényeit a bucsun, és én megörülök, ha idegenben zombori pincérel találkozom és ezt pártolom. Ennek az önzésnek, ennek a részrehajlásnak a legökéletesebb, legkifejtettebb virága a hazaszeretet, amely a gyakorlati életben értékkel is bír, mert csak egyesült erővel küzdhetünk az élet harcaiban, és ha már egyesülnöm kell, kivel szövetkezem szívesebben, mint a véremmel, a népemmel. Ennek a szövetkezésnek áldozatokban is meg kell nyilvánulnia. Pártolunk kell a magyar ipart és a magyar kereskedelmet, de nem azért, hogy a gácsi posztó drágább maradjon, hanem hogy gyáraink föllendülésével, önállóságunk, függetlenségünk kivívásával mindannyiunk gazdasági jóléte emelkedhessen. Ez az áldozat, amelyet most ideig-óráig hozunk, megtérül kamatostul.

Utána Engländer Rezsza szavalt *Petőfi* címen frenetikus hatással egy szép költeményt, mire Weidinger Lajos zárószavával a szép ünnepély véget ért.

Az állami főgimnáziumban.

A főgimnázium ifjusága reggel 9 órakor a tanárok vezetésével vonult a martirhalált szenvedett Schweidel József szobra elé, ahol *Andrejczó* Elek VIII. o. t. elszavalta Endrődi Sándor alkalmi költeményét, *Horváth* István VII. oszt. tanuló díszmagyarban elmondotta Holländer József VII. o. t. pályadíj-nyertes ünnepi beszédét és végül Mayer Jenő VIII. o. t. ugyancsak díszmagyarban néhány szó kíséretében babérkoszorút tett a szobor talpazatára.

A felső kereskedelmi iskolában.

A felső kereskedelmi iskola tanuló ifjusága reggel 8 órakor a következő műsorral ünnepelte a nagy napot. Talpra magyar: énekelte az ifjusági énekkar. *Petőfi*; költemény *Inczedy Lászlótól*, szavalta Papp János, középső oszt. tanuló. Emlékezés. Pályanyertes mű. *Irtó és fölolvasta Szerkács László*, felső oszt. tanuló. Március 15. *Költemény Sas Edétől*; szavalta *Okolicsányi László*, felső oszt. tanuló. Tavasz elmúlt; énekelte az ifjusági énekkar. — *Induló*. Előadta az ifjusági zenekar.

A megyében.

Zentán. A zentai függetlenségi polgárok köre a szabadság emlékére délelőtt 9 órakor az alsóvárosi templomban szent misét hallgatott. — *A polgári leányiskola* márciusi ünnepélyén az emlékbeszédet *Kovács Géza* polg. iskolai tanító tartotta. Az énekkart *Sztudényi Gyula* vezette. — A közönség minden egyes énekszámot lelkesen megtapsolt.

Baján. A 48-as időknek nem egy álma fölé borul ugyan a mai politikai rezsím alatt a feledés fátyola, annál szükségesebb tehát az emlékezés, mely Baján is hagyományos kegyelettel jutott kifejezésre. Az összes tanintézetekben iskolai ünnepélyeket tartottak. A tanítóképzőben délelőtt 11 órakor, a főgimnáziumban délután 4 órakor volt hazafias emlékünnepély. Este a kaszinó díszes termeiben szabadság-lakoma volt, melyen dr. *Rajk Aladár* orsz. képviselő mondott beszédet.

Szabadkán. *A függetlenségi kör* tagjai a márciusi emlékünnepével házszenelési ünnepélyt is tartott. *Makossay* Mátyás esperes emelkedett szellemű beszédben adott kifejezést abbéli örömeinek, hogy a függetlenségi

eszmék ápolása számára megalkotott otthont felszentelheti. Este 7 órakor volt a szabadság-lakoma. *Mukits Simon* üdvözölte az ünneplőket. *Dr. Pletikoszits András* méltatta a nap jelentőségét. *Majland György* lendületesen szavalt a Talpra magyart. A lelkes ünnepség belenyúlt a reggeli órákba. — *A Gazdakörben* *Gyelmis Gerő* orsz. képviselő mondott emelkedett szellemű emlékbeszédet. — *A kereskedőifjak társulatában* *Havas Emil* hírlapíró méltatta a nagy napot. — *Az építőiparosok egyesületénél* a megnyitó beszédet *Abrasich Mihály* tartotta. — *A szabad lyceum és dalegyesület* együttesen ünnepelte meg a szabadság emléknapját. — *A Nemzeti kaszinó* vasárnap délelőtt 11 órakor megkoszoruzta a kaponyai csata emlékoszlopát. Este ünnepi lakoma volt.

Titelen. A polgári iskola növendékei szép ünnepélyt rendezett, melyen az alkalmi beszédet *Józsa Károly* igazgató mondotta.

Ujszivác. Ujszivác község német ajku polgársága is lelkesen ünnepelte március idusát. A templomban ünnepi istentisztelet volt, amelyen *Glöckner Károly* lelkész hazafias beszédet mondott. Azután a községháza előtti téren nagy közönség jelenlétében ünnepélyt tartottak. *Stieb Jakab* magyar nyelven, *Zimmermann Dániel* pedig német nyelven elszavalt a Talpra magyart. Az ünnepély a Himmusz és a Szózat eléneklésevel ért véget. — Az ujsziváci függetlenségi kör táncestélyt rendezett saját helyiségeiben. Az ünnepély szereplői közül ki kell emelni *Mohácsi Bélánét*, aki egy ódát, *Bischóf Bélát*, aki a Talpra magyart szavalt. *Ferencz Ádám* elnök szép szavakkal méltatta a 60 év előtti március 15-ének jelentőségét.

Bácskereszturon. Nagyszabású és lélekemelő iskolai ünnepélyt rendezett az állami iskolai tantestület. Reggel fél 8 órakor 700 gyermek zászló alatt vonult a templomba, hol *Bindász György* hitoktató tartott énekes misét.

Mise után az állami iskolában a Himmusz eléneklése után *Polivka Mihály* igazgató és *Tokarszik György* tanító méltatta szép beszéddel a nap jelentőségét, mi után a gyermekek szebbnél-szebb alkalmi verseket szavaltak és énekeltek. „A tavasz elmúlt Ne sirj, ne sirj Kossuth Lajos” dal közben minden szem könnyel telt meg.

A nagyszabású iskolai ünnepélyen részt vett az előjáróság, iskolai gondnokság és igen sok szülő.

Az ünnepély *Arnold Károly* gondnoksági alelnök záróbeszédével ért véget, mi után a nagyszámú hallgatóság a legszebb emlékekkel oszlott szét.

Paripáson *Heintz Bálint* tanító buzgólkodása folytán gyönyörű iskolaünnepély volt. A kis németek oly lelkesedéssel szavaltak és mondtak rövid beszédeket, hogy nem maradt senki meghiúsultság nélkül.

Este a paripási ifjusági egyesület tartotta meg emlékünnepét.

Kátyon. Az áll. elemi iskola tantestülete s ifjusága délelőtt 8 órakor az iskola feldíszített tantermében tartotta meg a szabadság emlékünnepélyt. Tekintve, hogy az áll. iskola csak az ősszel nyílt meg, szép eredményt ért el a tantestület a magyar nyelv terjesztése érdekében, amit élénken bizonyít a tisztán magyar, 16 pontból álló műsor. A Himmusz eléneklése után *Steiger Gusztáv* ig. tanító szép beszédben méltatta a nap jelentőségét. A sok jól sikerült szavaltat kö-

zött foglalt helyet *Hoffmann Ferenc* tanító előadása *Gábor Áronról*. A lélekemelő ünnepet a „Szózat” zárta be. A szépszámú hallgatóság s a gondnokság nevében annak elnöke, *Szai ch Gyula* intézett buzdító beszédet a tanulókhöz s a tanerőkhöz.

A függetlenségi párt közgyűlése.

A zombori függetlenségi párt vasárnap délelőtt tartotta meg ez évi rendes közgyűlését a pártkör helyiségeiben. A közgyűlés, melyen *Mayer Nándor* dr. elnökölt, a párttagok élénk részvételével folyt le. A pártkör helyiségei csaknem szűknek bizonyultak a nagy számban megjelent érdeklődők befogadására.

A közgyűlés igen lelkes hangulatban folyt le és a jelenvoltak élénk érdeklődéssel kísérték a pártélet kritikájaként elhangzott felszólalásokat. *Pataj Sándor* dr. az ő különleges temperamentumának megfelelően ezuttal a mostanában alakult függetlenségi és 48-as balpártnak igyekezett a közgyűlésen propagandát csinálni. Ez a törekvése azonban megfeneklett a párt egészének egyhangú ellenzésén. Szenvedélyes izgatott közbeszólásokban sem volt hiány, a vége pedig az lett a dolognak, hogy *Pataj Sándor* ott a közgyűlésen bejelentette a pártból való kilépését.

Az elnöki jelentés.

Mayer Nándor dr. társelnök fél 11 órakor nyitotta meg a közgyűlést. Néhány szóval üdvözölte a megjelent párttagokat, majd felkérte a titkárt, hogy olvassa fel a párt múlt évi tevékenységéről szóló elnöki számolót.

Petőnyi József titkár ezután felolvasta az elnöki jelentést, amelyből kiemeljük a következőket:

A legutóbbi tisztújító közgyűlés óta elmúlt esztendő változatosságában nemesak az országos 48-as és függetlenségi párt, de a zombori párt életében is föltette gazdag volt. Események kergették egymást, új eszmék vetődtek felszínre, remények keletkeztek s keserű csalódások sokakban megingatták a hitet főnséges elveink megvalósításának lehetőségében. Sokan megtántorodva elhagyták azt a zászlót, melyet addig hűséges kitartással követtek. A mi gártunk kebeléből is kiváltak néhányan, de azért pártunk ma is oly erős, egységes és tömör, mint valaha; az ügyeket lelkesedéssel vezette az intézőség az elmúlt esztendőben is a párttagok élénk részvételével.

A párt ügyei három száz-as-bizottsági és tíz 21-es bizottsági ülésen nyertek elintéztést.

A párt felírt az országos párthoz és *Fernbach Péter* országgyűlési képviselőkhöz a teljes gazdasági függetlenség és önállóság mellett való állásfoglalás érdekében.

A 21-es bizottságnak április 29-iki üléséből felírt intéztetett országos pártunkhoz a eselédttörvényjavaslat reakciós részeinek elhagyása, az alkotmánybiztosítékok törvénybe iktatása iránt s egyúttal mozgalom indított az alkotmánybiztosítékoknak a városi törvényhatóság részéről leendő sürgetésére.

Dr. Günther Antal igazságügyminisztert szeptember 8-án nagy lelkesedéssel és örömmel üdvözöltük városunkban. Örömmel nagy volt, mert első ízben történt, hogy pártunk minisztert üdvözölő deputációnak állt be, lévén most először alkalmunk függetlenségi minisztert fogadhatni, akit *Prokópy Imre* gyönyörű beszéddel köszöntött.

Pártunk régi tradíciójához híven múlt október 6-iki nemzeti gyászünnepélyen impozáns módon vett részt; *Schweidel József* vértanu szobrát *dr. Mayer Nándor* pártelnök lelkes beszéd kíséretében koszoruzta meg a párt nevében.

A múlt év november 30-án lezajlott városi törvényhatósági bizottsági tagok választásánál pártunk mint ilyen, egységesen akcióba lépett és pedig teljes sikerrel, amennyiben az újonnan megválasztott tagokból 16 pártunkból való.

Amily örömmel vette ezt tudomásul az egész párt, oly megdöbbenéssel kísérte a 21-es bizottság december 10-iki gyűlésén Merő Ignác pártelnök és dr. Jovánovits József, Sztrilich Zsigmond társelnökök tisztességükre való lemondó levelének felolvasását és elhatározta, hogy a március 15-én tartandó közgyűlésig az elnöki állást betöltetlenül hagyja.

Azóta a társelnökök felváltva vezetik a párt ügyeit.

Pataj Sándor dr.: Kéri a közgyűlést, hogy ezt az évi jelentést ne fogadja el, hanem módosítsa. A 48-as és függetlenségi eszméknek értelmében tiltakozzék a párt mindaz ellen, ami az országgyűlésen jogfeladás és Bécsnek való behódolás történt. A párt 21-es bizottsága 1907. szeptember 20-án tartott gyűlésében egyhangulag kimondta, hogy ha az addig titkolt kiegyezés a függetlenségi elvek ellenére valóban bizonyul, ha abban az önálló vámterület és nemzeti bank megállapítása nincsen, ellenzékbe megyünk. Ennél rosszabb jött: a kvótafelemelés és az egész vonalon a 67-es politika eddig nem látott győzelme. Így a párt közgyűlésének, amely elé alapszabályaink értelmében az elvi állásfoglalások kérdése tartozik, ki kellene mondania az ellenzékbe menést. (Éljen Kossuth Ferenc! Hosszantartó lelkes éljenzés.) Evvel csak következetes volna önmagához, mert épen a zombori párt volt az, amely kellemesen kitért az új kormányzat alatt abban, hogy valahányszor a függetlenségi elvek a Wekerle-kormány által veszélyeztetettek, mindig erélyes feliratokkal tiltakozott. Nem akarok én — ugymond — pártot bontani, hanem azt, hogy maradjunk együtt, de mint 48-asok, ne forgassunk köpönyeget, ne adjuk fel elveinket, hanem tegyük meg azt az egyet, ami az ilyen vidéki kis pártot megilleti, épúgy mint az egyes embert, hogy mondjuk ki, hogy tiltakozunk a mostani kormányzat ellen. (Felkiáltás: Éljen Kossuth Ferenc! Szünni nem akaró, lelkes éljenzés.) Ettől nem bukik meg sem a kormány, sem a képviselő. Azt akarom, hogy pirulás nélkül mehezzünk megint a nép közé és megmondhassuk, hogy ha odafent elfejejtettek minden elvet, mi legalább megtettük a magunkét, tiltakoztunk, feliratokat adtunk, de többet nem tehattünk. A feliratainknak mindig meg volt az eredménye, láttuk, hogy a derestörvényt is egy pár kerület felirata folytán megjavították. Az együttmaradásra biztatlak benneteket és azért kérem, hogy ha függetlenségi akarunk maradni, a közgyűlés ilyen értelemben adjon kifejezést elvi állásfoglalásának az évi jelentésben és ezért azt adja vissza a titkárnak megfelelő módosítás végett. (Ellentmondás.)

Donoszlovits Vilmos dr. felszólalásában visszautasítja azt a vádat, mintha a párt nem tartotta volna be határozatát és következetlen lenne programjához. Indítványozó nem adja híven, az igazságnak megfelelőleg a tényállást a szeptember hó 20-iki 21-es bizottság gyűléséről. Az a hirhedt bizottsági gyűlés nem határozta azt, hogy ha a kvóta felemeltek, akkor a függetlenségi párt ellenzékbe megy a jelenlegi koalícióval szemben. Azon a bizottsági gyűlésen csak feltételes határozatot hozott a 21-es bizottság. Azon a bizottsági gyűlésen igenis ki lett

mondva és jegyzőkönyvbe is iktatva, hogy a 21-es bizottság akkor *nem tartotta időszérűnek*, hogy közgyűlést hívjon egybe és azon a párt álláspontját fixirozza. De kimondta a bizottság, hogy azon esetre, ha a kormány a kiegyezést a kvóta felemelésével kötné meg *s a nemzeti bank ügyét elejtené*, úgy felhatalmaztatik az elnökség rendkívüli közgyűlés egybehívására, amelyen a 21-es bizottság indítványozni fogja az ellenzéki álláspontnak párthatározatra való emelését.

No most már először az a kérdés *elejtette-e* a kormány nemzeti bank kérdését. Ma már mindenki tisztában van azzal, hogy a nemzeti bank kérdése ki lett kapcsolva a kiegyezési aktusból és a nemzetnek e tekintetben szabad rendelkezési joga biztosítva van. Tehát nem lett *elejtve*, sőt ellenkezőleg biztosítva lett.

Azután élesen veszi bonckés alá indítványozó eljárását, melyet mint párttag sőt mint elnök a párttal szemben tanusított. Felemlíti a „Hir“-ben és a „Nap“-ban a vezérek, de a pártnak is diszcreditálását, melyet elítél és helytelenít.

Legyünk egyszer már tisztában azzal, hogy ki alakította meg itt Zomborban a függetlenségi pártot. Anélkül, hogy bárki-nek érdeméből bármit is leakarna vonni, konstatálnia kell egyszer és mindenkorra azt hogy itt Zomborban *Ambrózovics* Károly városi főügyész volt az, aki a 48-as függetlenségi pártot megalakította, mely rendes statutumokkal ellátott szervezettel birt.

Nem állítja, hogy nem érdem, a függetlenségi eszmék ébrentartása hirlap útján, — de az még jogaimet nem ad arra, hogy valaki folyvást azzal hozakodjék elő: az én pártom stb. (Élénk helyeslés és éljenzés.)

Azután legyünk tisztában a céllal is. A mai lapokban már be lett jelentve, hogy itt szakadás fog történni, hogy a hazafiak Patajjal az élükön kiválnak és új pártot, az úgy ugynevezett „balpártot“ fogják megalapítani. (Élénk közbekialtások: nem kell!) Felteszi a kérdést, kit akarnak vezérnek. Akarják-e Kossuthot, avagy Lengyel Zoltánt vezérnek? (Viharos éljenzése Kossuthnak.) Kiben bizzunk még, ha már Kossuthban sem bizhat a magyar? Avagy Patajban bizzunk, aki maga sem tudja, merre és hová vezet az ő politikai hitvallása.

A nemzet vezéreit nem a hatalmi vágy, hanem a parancsoló hazafias kötelesség és szükség ültette a miniszteri székbe, a nemzet választás útján helyeselte eljárásukat és most, midőn az általuk annyiszor hangoztatott nehéz helyzet bekövetkezett, rut gyávaság és politikai éretlenség lenne őket cserbe hagyni. (Élénk helyeslés.)

És miután ebben az irányban lett vezetve a zombori függetlenségi párt, ennél fogva indítványozza, hogy az évi jelentés tudomásul vétessék és Pataj dr. indítványa fölött térjen a közgyűlés napirendre. (Élénk éljenzés és taps. Felkiáltások: éljen Kossuth Ferenc. Abeug Lengyel Zoltán.)

Jovánovits József dr. bunyevác nyelven ismertette ezután az elnöki jelentést.

Pataj Sándor kijelenti, hogy azért volt kénytelen más lapokba írni, mert a függetlenségi párt lapja visszautasította dolgozatait. (Felkiáltások: Jól tette!) Ott közölte tehát, ahol elfogadták azt.

Donoszlovits Vilmos újabb felszólalása után az elnök feltette a kérdést, hogy a

közgyűlés az elnöki jelentést, avagy a Pataj indítványát fogadja-e el.

A közgyűlés az elnöki jelentést elfogadta.

Aki 48-as, jöjjön velem!

Mayer Nándor dr. elnök: A tárgysorozat szerint most az esetleges indítványok tárgyalása következnek. Felkérem a párttagokat, hogy akiknek valami indítványuk van, adják elő.

Pataj Sándor dr.: Nekem van egy indítványom. Még pedig az, hogy *aki 48-as, jöjjön velem.* (A jelenlevők abcugolása közben egyedül távozik.)

A tisztujtás.

Mayer Nándor dr. ezután megköszönte a közgyűlésnek a multban beléjük helyezett bizalmat. Egyben a maga és tisztársai nevében letette megbízatását és kérte a közgyűlést, hogy a tisztujtást ejtse meg. A választás vezetésére *Vértesi* Károly korelnököt kérte fel.

A Vértesi Károly elnöklése mellett megtartott választás eredménye ez: Elnök: Merő Ignác. Társelnökök: Buday Gerő, Henneberg Sándor, dr. Jovánovits József, dr. Mayer Nándor, Szilágy Elemér, Sztrilich Zsigmond. Al-elnökök: dr. Donoszlovits Vilmos, Diener János, dr. Gombos Ignác, Kandler József, Mayer István, Rados Márkó. Titkár: Petényi József. Jogtanácsos: dr. Novák Elemér. Pénztáros: Szuppek Gyula. Jegyzők: dr. Ágyich János, Czettel Dezső, dr. Matzitz Gyula, dr. Turányi Zsigmond. Irodatiszt: Paresetich Ernő. A 21-es bizottság: Angyal János, dr. Balogh Ernő, Buják Lajos, Csapó Samu, Federer András, Hermann József, Járos Gusztáv, Kerényi Sándor, Mátray Zsigmond, Merő Simon, dr. Németh Arthur, Schnur Lajos, Sztrilich István, Sztolisits Jakab, Mészáros Sándor, Thum Adolf, Veliczky István, Vértesi Károly, Vujevich Alajos. Weigand Ferenc, Zsulyevits Ernő. A száz-as bizottság: Adámovits Mihály, Angyal János, Adám Gyula, Amann Ferenc, Amon Béla, Anisits Gergely, dr. Balogh Ernő, Bárczi Iván, Barasevits Antal, Báthory Miklós, Bellesevits Károly, Berlekovits Lencő, Bereczkó Szilárd, Blazsevitz István, Bernschütz János, Bosnyák József, ifj. Bosnyák József, Bosnyák Tóbiás, Budimác Antal, Buják Lajos, Bunyi Gyula, Burnách Márton, Csapó Samu, Csekmanek Antal, Cselyuszka Adám, Csirszka János, Csuvárdits György, Darázs Márk, Dragodán Pál, Denk Emil, Dorotits György, Dzsinitz József, Dzsinitz Marián, Elmer Antal, Engusz Sándor, Erdélyi János, Esztergami István, Falcione Lőrinc, Federer András, Fodor Fabián, Fratrics Gáspár, Fratrics Sztipán, Fratricsevits János, Friebert Mihály, Gräff Vince, Gräber Mihály, Hajósevits András, Gubicza György, Hanga György, Herezog Vince, Herezog József Mihály, Hermann József, Hoffmann István, Husveth Gyula, Juhász Mihály, Kaelbly Mihály, Kalmár István, Kerényi Sándor, Knézy Balázs, Klein Adolf, Kiss Sándor, Krusetz János, Kalcsán János, Kubatov Márk, Kummerkramer András, Keller Antal, Krevenka Mátyás, Kuntits István, Kovács József, Knipl János, Knipl Gáspár, Lendvay Mráva András, Loógo József, Loógo Mátyás, Lukits István (Polda fia), Sztolisics Márton, Makra György, Markovits József, Markovits Ferenc, Markovits György, Mátrai Zsigmond, Mattas András, Mészáros Sándor, Metz József, Muits István, Merő Simon, Márts Ernő, Matzitz Gusztáv, dr. Németh Arthur, Nebl Adám, Nemetz Ferenc, Novák Gyula, dr. Paresetich Árpád, Paresetich Ernő, Paresetich Nikola Gergely, Paresetich Mihály, Paresetich Sándor. Pauditz Károly, Pintinger János, Potánka Károly, Puskás Ágoston, Posch Albert, Reiszner Lajos, Resch József, Rózsahegy Sándor, Ratkó Zsiga, Szabadka Mihály, Szukfűll Imre, Szelmann Péter, Szemes József, Sztolisits Jakab, Siskovits Illés, Sebő Mihály, Spanyol József, Stöckl István, Szauerborn Károly, Szternagy Sándor, Sztrilich István, Schick Rezső, Schnur Lajos, Schüsler Pál,

Stebler Lajos, Svraka Péter, Thum Adolf, Tápay Ágoston, Tomasevits Ferenc, Tóth Ernő, Tantner Ottó, Ugró Mihály, Vörös Lajos, Vaál Antal, Veliczky István, Vujevich Alajos, Wagner Ádám, Weigand Ferenc, Vértesi Károly, Will Ede, Ehrlich Nándor fia, Zsulyevits Ernő, Zsulyevits Mihály, Stebler Pál, Schüsler Ferenc, Littomereczky Mátyás, Balassa Szilveszter, Koncsek László, Ónody József, Allaga Pál.

A választás befejeztével az elnök a közgyűlést a jelenlevők lelkes éljenzései között berekesztette.

A közgyűlés alkalmából táviratilag üdvözölték *Kossuth* Ferenc, *Apponyi* Albert gróf és *Günther* Antal minisztereket és *Fernbach* Péter orsz. képviselőt.

A minisztereknek küldött távirat szövege ez:

A zombori függetlenségi és 48-as párt mai napon megtartott közgyűlése alkalmából szívből üdvözlő Nagyméltóságokat és kéri hogy a teljes politikai és gazdasági függetlenségünk mielőbbi megvalósítása iránti törekvéseinket diadalra juttatni méltóztassék. Dr. Mayer Nándor, elnök.

Fernbach Péter orsz. képviselőnek pedig a következő sürgőnyt menesztették:

A mai közgyűlés alkalmából Nagyságot szeretettel üdvözlő és törhetetlen ragaszkodásáról s bizalmáról biztosítja, a zombori függetlenségi párt.

Közgyűlés a függetlenségi körben.

A zombori függetlenségi kör március 15-én d. u. fél 3 órakor tartotta meg évi rendes közgyűlését. *Mérő* Ignác elnökhelyettes *Fernbach* Károly elnök távollétében — aki Milanóból táviratilag üdvözölte a közgyűlést — vezette a közgyűlést.

Dr. *Turányi* Zsigmond jegyző felolvasta jelentését a köri életéről.

A választmány javaslatára elhatározta a közgyűlés, hogy a köri háztelek Barát-utcai részét háztelkekül örök áron eladja és ezzel a választmányt megbizza.

A pénztárnoki és számvizsgáló jelentés tudomásul vétele után *Vértesi* Károly kor-elnök elnöklete alatt megejtette a közgyűlés a tisztújítást, melynek eredménye a következő:

Elnök: *Fernbach* Károly, elnökhelyettes: *Mérő* Ignác, alelnökök: *Jovanovits* József dr., *Sztrilich* Zsigmond, jegyző: *Turányi* Zsiga dr., aljegyzők: *Agyich* János dr., *Matzitz* Gyula dr., *Henneberg* Géza dr., ügyész: *Gombos* Ignác dr., könyvtáros: *Mayer* István, pénztárnok: *Thum* Adolf, ellenőr: *Szuppek* Gyula, gazda: *Hermann* József, számvizsgálók: *Buday* Gerő, *Czettl* Dezső, *Szlávy* Elemér. Választmány: *Adamovits* Mihály, *Aman* Ferenc, *Angyal* János, *Baloghy* Ernő dr., *Bárczy* Iván, *Báthory* Miklós, *Baumann* Nándor, *Bosnyák* Benő, *Bosnyák* József szat., *Bosnyák* Mátyás, *Budimacz* Antal, *Buják* Lajos, *Cserer* Ferenc, *Darázsi* Márk, *Diener* János, *Donoszlovits* V. dr., *Dragodán* Pál, *Falcione* Lőrinc, *Federer* András, *Fratricsevits* Aszt Vince, *Gombos* Nándor, *Gräber* Mihály, *Hajos* Izidor, *Hajósevits* András, *Heisinger* Antal, *Henneberg* Sándor, *Holpert* Simon, *Járos* Gusztáv, *Kaelbly* Mihály, *Kalmár* József, *Kandler* József, *Kiss* Sándor, *Klein* Adolf, *Koncsek* László, *Kubátov* Márk, *Loógó* József, *Matzitz* Gusztáv, *Mayer* Nándor dr., *Markovits* József, *Mátrai* Zsiga, *Metz* József, *Németh* Arthur, *Novák* Elemér dr., *Novák* Gyula, *Parcsetic* Mihály, *Petényi* József, *Puskás* Ágoston, *Rados* Márkó, *Schlieszer* Sándor, *Schnur* Lajos, *Szelmann* Péter, *Sztrilich* István, *Sztolisits* Jakab, *Sztolisits*

Márton, *Szeuerborn* Károly, *Tóth* Ernő, *Vujevich* Alajos, *Veliczky* István, *Vértesi* Károly, *Weigand* Ferenc.

H I R E K.

Fájó húron.

Imbolygó falombok holt levelén járok,
Hallgatom a szellő szomorú dalát,
Valahányszor egy-egy levél száll az ágról,
Lelkemen egy lázas álom reszket át...

Sárguló határon elpihent az élet,
Szegény szívem akkor bolygott, szenvedett,
Átkozom a sorsom s nem tudom feledni
Hazug ajkad esőkját s öleléseidet.

Repülni szeretnék s napról-napra érzem
Megtépve a szárnyam, ábrándos hitem,
Mióta elhagytál, roskadozva járok
S töviskoszorúmat görnyedten viszem.

Megtépve a szárnyam, visszahull a sárba,
Föl a csillagokba engem nem boesát,
Száll a boldogságom... visszanezék rája
S esendesen, lemondva ballagok tovább...

R. Ruttkay Emma.

Kinevezés. A király dr. Gulya Lászlót, a szabadkai kir. törvényszék elnökét a m. kir. közigazgatási bírósághoz ítélőbíróvá nevezte ki.

Tömeges bírói előléptetés. A bírói és ügyészi szervezet módosításáról szóló 1908. évi VI. törvényeik alapján történő tömeges bírói előléptetéseket a hivatalos lap mult pénteki száma adja hírül. A király e hónap 10-én kelt elhatározása alapján ötszázhetvenkét bíró és ügyész a VII. fizetési osztályba lép elő, hatszázkilencvenkét albirót és alügyészt törvényszéki bíróvá, járásbíróvá, illetve ügyésszé neveztek ki. Itt közöljük a vármegye, valamint a városok területén levő törvényszéknél, ügyészségnél és járásbíró-ságoknál történt előléptetéseket: *Matsik* Szilárd zentai jb., *Illés* Sándor zombori tsz., *Molnár* Géza ujvidéki tsz. bírák, *Ernusz* Gyula szabadkai tsz., *Major* Károly bajai jb., *Tenner* Jenő bajai jb., *Juhász* Jenő ujvidéki tsz., *Szabó* Imre ujvidéki tsz., dr. *Costán* Miklós szabadkai tsz., dr. *Bayer* Manó zombori tsz., dr. *Pallai* Zoltán zombori tsz., dr. *Gabris* Endre zsablyai jb., dr. *Mészöly* István topolyai jb., dr. *Joczics* Milorád szabadkai tsz., dr. *Kindris* Gábor szabadkai tsz., dr. *Polgár* István szabadkai jb., *Molnár* István ujvidéki tsz., dr. *Kósa* Károly bajai jb., dr. *Sebestyén* Imre zombori tsz., dr. *Pető* János palánkai jb., *Szell* Pál szabadkai tsz., dr. *Weisz* Aladár szabadkai tsz., *Papp* József hódási jb., *Dobos* Antal zentai jb., dr. *Masa* János szabadkai tsz., *Sánta* Armin ujvidéki törvényszéki bírák, *Járásbíróvá*, törvényszéki bíróvá, illetve ügyésszé előléptek: dr. *Funták* Gyula bácsalmási jb., *Fülöpp* Gyula bajai jb., *Marczy* Gyula zentai jb., *Berke* Viktor szabadkai jb., *Jákó* Sándor zentai jb., *Sinay* Károly kulai jb., *Ficzere* Béla bácsalmási jb., *Csiky* Imre szabadkai jb., dr. *Szántó* Ferenc zombori jb., *Jankai* Kálmán topolyai jb., *Ötvös* János óbecsei jb., *Keresztény* Gyula hódási jb., dr. *Hajnai* József szabadkai jb., dr. *Rácz* Károly bajai jb., dr. *Grüner* Fülöp zombori jb., dr. *Fábián* Aladár szabadkai jb., dr. *Margittai* Valér apatini jb., dr. *Wertheim* Gyula ujvidéki jb., dr. *Petrovics* László titeli jb., *Romátka* Jenő bajai jb., *Marssó* László szabadkai jb., dr. *Kopp* István zentai jb., dr. *Krausz* Miklós zombori jb. albirák; *Karácsony* István ujvidéki alügyész, dr. *Kirics* Milivoj óbecsei jb., dr. *Dömötör* Aladár apatini jb., dr. *Korpássy* Gyula szegedi táblához beosztott topolyai jb., dr. *Fischer* Frigyes zentai jb. és dr. *Terjék* Gábor bácsalmási járásbíró-sági albirák.

Esküvő. *Latinovits* Szaniszló városi tanácsnok kedden délelőtt esküdtött örök hűséget *Hoffmann* Ilonka urleánynak. Az esketési szertartáson nagyszámu, előkelő kö-zönség jelent meg.

A polgármesterek gyűlése. A pozsonyi polgármester az idej polgármesteri kongresszusra most küldötte szét a meghívókat. Az idej polgármestergyűlést Hódmezővásárhelyen tartják június hó 22-én a székepület közgyűlési termében.

A szabadkai kamaránál bejegyzett ügyvédjelöltek joggyakorlata. Dr. *Sándor* Manó, dr. *Czeisel* Lajos zombori ügyvéd irodájába, *Kux* Sándor dr. *Róth* Leo palánkai ügyvéd irodájába, *Sik* Béla dr. *Hajdu* Dezső zentai ügyvéd irodájába, dr. *Mayer* Péter dr. *Hir-mann* Ferenc zombori ügyvéd irodájába, *Koch* Árpád dr. *Galambos* Pál óbecsei ügyvéd irodájába, dr. *Bistyák* Ferenc a szabadkai kir. járásbíró-sághoz, dr. *Franz* Zoltán dr. *Mikosevics* Kanut zombori ügyvéd irodájába joggyakorlatra lépett.

Építőmunkások országos kongresszusa. Az építőmunkások országos kongresszusukat a mult héten három napon át Budapesten megtartották. A harmadik napon tárgyalták az építőmunkások segélye ügyét. Elfogadták a vezetőség javaslatát, hogy ezentul a szövetség minden tagja igényt tarthat segélyre, még pedig betegség esetén, halálozás esetén s a tagok nejei, szülés esetén. A betegsegélyző-alap gyarapítására a szövetség házat épített.

Vidéki pénzügyi tisztviselők kongresszusa. A vidéki pénzügyi tisztviselők mozgalmat indítottak, hogy helyzetük javítása érdekében akcióba lépjenek és e célból országos kongresszust tartanak. A kongresszus június 7-én és 8-án, pünkösdkor lesz Debrecenben. A zombori takarékpénztár tisztviselőit a kongresszuson *Csávos* Lajos pénztáros fogja képviselni.

A mezőgazdasági szeszgyárak ellenőrzése. *Trencsén* vármegye törvényhatósága feliratot intézett a pénzügyminiszterhez a mezőgazdasági szeszgyárak ellenőrzésénél a pénzügyőri közegek által követett kiméltlen, a mai viszonyoknak meg nem felelő és elavult vizsgálati eljárás megváltoztatása, valamint a jövedéki bíráskodás ügyében ezt a feliratot hasonló szellemű felirattal leendő pártolás végett ma megküldötte Zombor közönségének is.

A megkerült bácskertesiek lovak. Megirtuk lapunk legutóbbi számában, hogy Bácskertesben a minap lóköltők jártak és ellopták *Urbán* Gergely ottani gazdának két értékes lovát. Most arról értesít tudósítónk, hogy *Szurap* Antal bácskertesiek ügyes rendőrvetelő-nek *Ószivác* határában sikerült elespíni a két lóköltőt. *Hajdu* Péter és *Hajdu* József kishelyesi illetőségű, rovott multu egyének az illetők, akik ellen megindították a büntető eljárást.

A bácsalmási izr. ifjuság alakítandó egylete javára március 21-én a „Nemzeti Szálló” összes termeiben zártkörű purimulatságot rendez. Diszelnök: *Rosenberg* Emil. Főrendező: Dr. *Dávid* Arthur, *Kalmár* Károly, *Rosenberg* József. Vigalmi bizottsági elnök: *Szeszler* Adolf. Kezdeté este 9 órakor. Belépő-díj: Személyjegy 2 korona, családjegy 5 korona. A zenét *Dankó* Lajos bajai zenekara szolgáltatja. Felülfizetéseket köszönettel fogadnak és hírlapilag nyugtáznak.

Gondnokság. A szabadkai kir. törvényszék *Matievics* József szabadkai lakost gyengeelméjűség miatt gondnokság alá helyezte.

A munkásszövetkezetek A belügyminiszter körrendeletet intézett a hatóságokhoz, amelyben felszólítja azokat, hogy a munkásszövetkezetek működését tartsák éber ellenőrzés alatt, mert sokszor megtörténik, hogy a szövetkezetek szabálytalanságokat követnek el és illetéktelen díjakat szednek.

Adományok

a Zomborban, Bács-Bodrog vármegye székhelyén felállítandó Rákóczi szoborra.

XVI. SZÁMU KIMUTATÁS.

Áthozat 6043.11 K

225. *Hatvan városi takarékpénztár* gyűjtőívén adakozott: Hatvan városi takarékpénztár r. t. 4.— K
226. *Bácsujfalu község* gyűjtőívén adakozott: Bácsujfalu község 5.— K
227. *Obecse—aracs—péterrévei ármentesítő társulat* gyűjtőívén adakozott: Obecse—aracs—péterrévei ármentesítő társulat Obecse 30.— K
228. *Besztercebánya sz. kir. város* gyűjtőívén adakozott: Besztercebánya sz. kir. város 20.— K
229. *Csákovai járás főszolgabíró* sága gyűjtőívén adakozott: Az ujaradi szolgabírói hivatal 4.— K
230. *Körmend és körmendjárás* ipartestület gyűjtőívén adakoztak: Kluge Pál 1 kor., Németh Gyula 1 kor., összesen 2 — K
231. *Hajdunánás sz. kir. város* gyűjtőívén adakoztak: Czujka Miklós 1 kor., Hajduböszörményi részvénytársulati takarékpénztár hajdunánási fiókja 2 kor., N. N. 1 kor., Pénzes M. 40 fill., id. özv. Reszegi Ferencné 16 kor., özv. Takács Lászlóné 10 kor., összesen 30.40 K
232. *Palona közkéz*g eljárósága gyűjtőívén adakoztak: Hirman Máté 1 kor., Hirman-Weinrich Ilonka 1 kor., összesen 2.— K
233. *Trencsényi m. kir. államépítészeti hivatal* gyűjtőívén adakoztak: Fischer Béla 1 kor., Grün Gyula Zsolna 5 kor., Kardos József 2 kor., N. N. 30 fill., Schlesinger Simon Bobót 2 kor., Szemtanu Samu Hólak 2 kor., Váradi Jenő 1 kor., összesen 13.20 K
234. *Küllöd község* gyűjtőívén adakoztak: Gáspár Vendel 2 kor., Küllöd községe 10 kor., Stelezer András 1 kor., Telegdi család 1 kor., Zátonyi József 2 kor., össz. 16.— K
235. *Lollok Lénárd* Wien Pázmáneum. gyűjtőívén adakozott: Lollok Lénárd 30.— K
236. *Neszmirák Mátyás* Órszálás, gyűjtőívén adakozott: Neszmirák Mátyás 2.— K

Összesen 6201.71 K

Vujevich Alajos,
pénztárnok.

Hirdetések felvétetnek
a legolcsóbb árak mellett
LAPUNK KIADÓHIVATALÁBAN
Erzsébet-körút 13. sz. alatt.

HIRDETÉSEK.

Eladó szőlővessző.

MANTICOLA

sima szőlővessző eladó.

I. oszt. á 1000-re 16 kor.

II. oszt. á 1000-re 12 kor.

Uj. GAUDER HENRIK-nél

Bácsgyulafalván. 58—6—1

FIDIBUSZ

A legkitünőbb és legolcsóbb élclap!

Szerkeszti: **HELTAI JENŐ.**

Főmunkatársak: Ambrus Zoltán, Molnár Ferenc, Herczeg Ferenc, Ignotus, Szomori Dezső.

Képei javát: Linek Lajos, Vesztróczy Manó, Paulini Béla, Feiks, Vadász, Erdey, Oláh, Süle, Csukássy, Kober és Kondor rajzolja.

Péntek délben már kézhez kapják a vidéki előfizetők a FIDIBUSZ-t

Előfizetési ára paratlanul olcsó:
Egész évre 6 Kor. Negyedévre 1 K 50 f
Félévre 3 Kor. Egy óra 50 fillér

Egy szám ára 5 kr. (10 fill.)

Friss, vidám, pajkos eredeti, eleven, érdekes, bátor, diszensz illusztrált heti élclap. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a FIDIBUSZ kiadóhivatala

Budapest, Röck Szilárd-utca 9.

566/1908. sz.

Pályázati hirdetmény.

A Sajkásgyörgye községben 1000 korona évi fizetéssel javadalmazott irnokai állásra.

Az okmányolt pályázati kérvények a szablyai járás főszolgabírájához **folyó évi április hó 10-ig** nyujtandók be. Szablya, 1908. évi március hó 6-án.

Dr. Széchényi Tamás.

54—3—2

főszolgabíró.

HIRDETŐ.

A Barát-utca oldalán levő

s a zombori függetlenségi

kör tulajdonát képező

500—600 □-ölnyi, 2 ház-

helynek való üres telek

eladó. Bővebb éresítés

00 szerezhető a 00

„Bácsmegyei Függetlenség“

kiadóhivatali irodában

Erzsébet-körút 13. sz. alatt.

354/1908. szám.

Árverési hirdetmény.

Magyarkanizsa község előjárósága részéről ezennel közhirrre tétetik, hogy a község tulajdonát képező **vadászati jog** nyole vadászati körre osztva az 1883. évi XX. t. c. 3. §-a értelmében és a képviselőtestület 126. jkv. 1908. számú határozatában megállapított feltételek mellett 1908. évi augusztus hó 1-től kezdődőleg 1914. évi augusztus hó 1-ig terjedő 6 egymásután következő évre — **1908. évi április hó 8-án délelőtt 9 órakor Magyarkanizsa község házának kis tanácstermében** megtartandó nyilvános szóbeli árverés útján haszonbérbe fog adatni.

Az árverési feltételek a közigazgatási jegyzői irodában a hivatalos órák alatt betekintheők.

Magyarkanizsán, 1908. március hó 14-én.

Laczkovits Károly,

Popovits György,

közs. jegyző.

57—3—1 közs. bírő.

297/1908.

PÁLYÁZATI HIRDETMEY.

Sajkásgyörgye nagyközségében üresedésbe jött községi orvosi állásra pályázatot hirdetek.

Az állás a következő javadalmazással van egybekötve:

1. Évi fizetés 1600 korona.

2. Trachomások gyógykezeléséért 200 korona.

3. Szabályrendeletileg megállapított vágatási biztos díjak.

4. Természetbeni lakás.

5. Beteglátogatásért és vényírásért nappal 40 fillér, éjjel 80 fillér.

6. Egyéb kiküldetéseken a szabályrendeletileg megállapított díjak.

Felhivom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. t. c. és az 1876. évi XIV. t. c.-nek megfelelőleg felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám **folyó évi április hó 10-éig** annál is inkább nyujtsák be, mert a későn érkezőket figyelembe venni nem fogom.

Megjegyzem végül, hogy a magyar nyelv mellett a szerb és ruthén nyelv tudása is kívánatos.

Szablya, 1908. március hó 5-én.

Dr. SZÉCHÉNYI TAMÁS,

53—3—2

főszolgabíró.